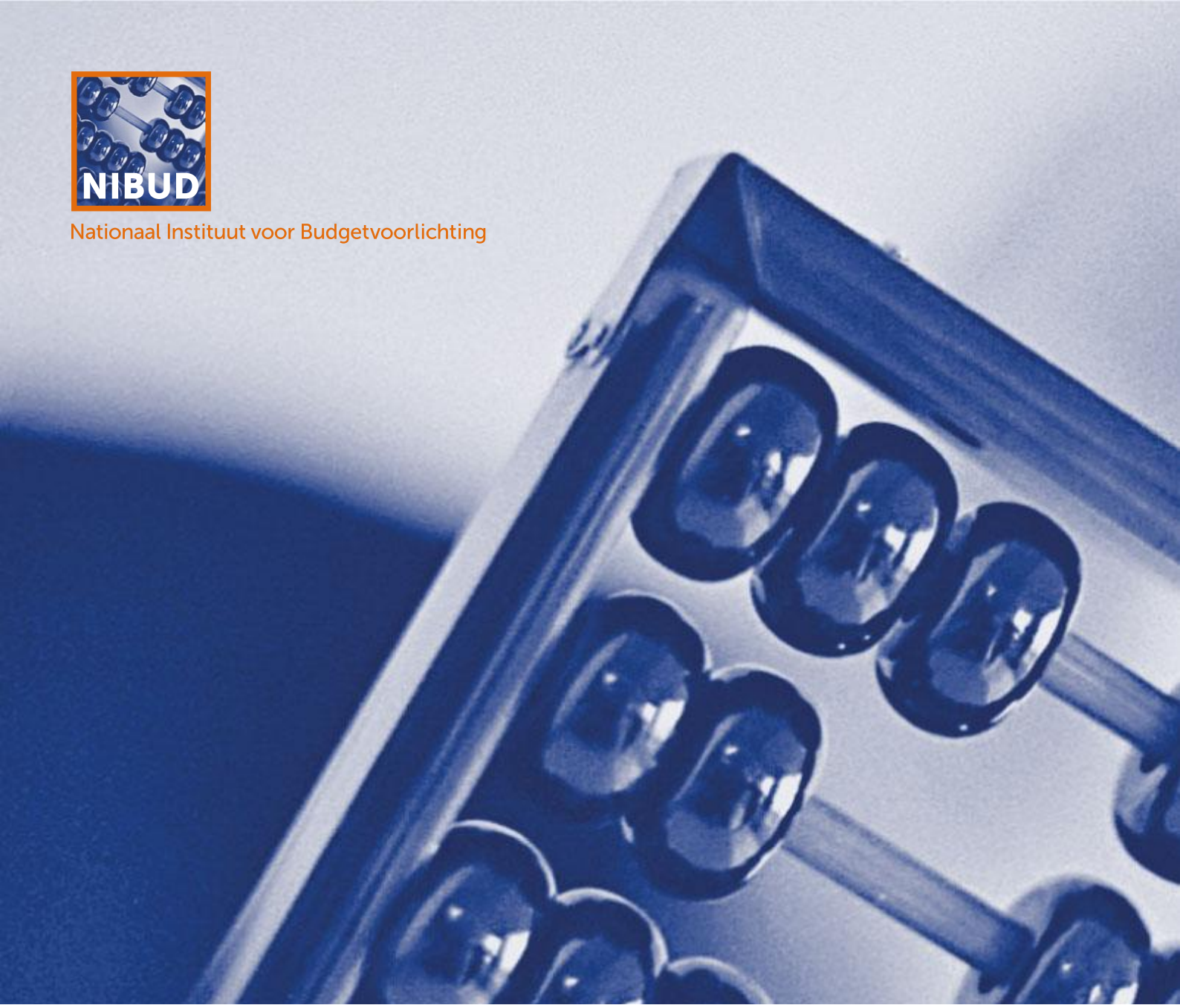

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Rondkomen van een laag inkomen in de gemeente Dordrecht

In gesprek met inwoners van de gemeente Dordrecht

Corinne van Gaalen, Annette Groen

26 juni 2026

Rondkomen van een laag inkomen in de gemeente Dordrecht

In gesprek met inwoners van de gemeente Dordrecht

Auteurs
Corinne van Gaalen
Annette Groen

Nibud, 26 juni 2026
In opdracht van de Gemeente Dordrecht

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijk kennis- en voorlichtingsinstituut op het gebied van huishoudfinanciën zonder winstoogmerk. Onze missie is een Nederland zonder geldproblemen. Naast het verzamelen, ontwikkelen en bijhouden van basiscijfers, doet het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten van geldzaken van huishoudens. Daarmee kunnen we inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud weet op detailniveau wat er gebeurt in de portemonnee van Nederlandse huishoudens. We weten wat erin komt, wat eruit gaat en wat ervoor nodig is om rond te komen. We zijn gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën naar praktische methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend rekening gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We staan voor een maatschappij die zo is ingericht dat mensen hun geldzaken in balans kunnen houden. Daarvoor werken we samen met talloze organisaties, van universiteiten en het bedrijfsleven tot landelijke en lokale overheden en vrijwilligersorganisaties.

In deze rapportage doen we verslag van gesprekken met inwoners met een laag inkomen in de gemeente Dordrecht. Kunnen zij goed rondkomen, maken zij gebruik van alle mogelijke inkomensondersteuning en waar liggen mogelijke knelpunten?

De rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Dordrecht. De gemeente kan de resultaten van dit onderzoek gebruiken om de dienstverlening naar inwoners met een laag inkomen verder te verbeteren.

Utrecht, juni 2026

Inhoud

1 Inleiding 5
1.1 Centrale vraag 5
1.2 Leeswijzer 5
2 Onderzoeksmethode 6
2.1 Onderzoeksopzet en respondenten 6
2.2 Werving van deelnemers 6
2.3 Uitvoering van de interviews 7
2.4 Focusgroepen 7
3 Terugblik Minima-effectrapportages 2020 - 2026 8
3.1 Kern minima-effectrapportage 8
3.2 Resultaten van de afgelopen jaren 8
3.3 Voorwaarden aan de begrotingen 10
4 Goed met geld kunnen omgaan 12
4.1 Rondkomen 12
4.2 Overzicht 14
4.3 Sparen en tekorten 14
4.4 Huishoudboekjes 16
4.4.1 Maandelijkse uitgaven 16
4.4.2 Bezuinigen 16
5 Alle inkomensondersteuning aanvragen 18
5.1 Soorten niet-gebruik 18
5.2 Regelingen 18
5.2.1 De Dordtpas 19
5.2.2 De collectieve zorgverzekering 20
5.2.3 Individuele bijzondere bijstand 21
5.2.4 Het persoonlijk minimabudget 21
5.2.5 De OV-regeling 21
5.2.6 Witgoedregeling 22
5.2.7 Kwijtschelding lokale lasten 22
5.3 Redenen niet-gebruik 22
6 Geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben 25
6.1 Kinderen 25
6.2 Huisdieren 25
6.3 Zorgkosten 26
7 Beleving 28
7.1 Stress 28
7.2 Toekomstbeeld 29
7.3 Adviezen aan de gemeente 29
8 Conclusies en aanbevelingen 32
8.1 Conclusies 32
8.2 Discrepantie theorie en praktijk 33
Bijlage 1 | Onderzoeksverantwoording 36
Bijlage 2 | Achtergrondkenmerken respondenten 37
Bijlage 3 | Vragenlijst interview 39
Bijlage 4 | Focusgroep kosten levensonderhoud 44
Bijlage 5 | Adviezen aan de gemeente 49

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Jaarlijks stelt het Nibud zogenoemde minimumvoorbeeldbegrotingen voor verschillende huishoudtypen op. Op basis van deze begrotingen worden inkomsten en uitgaven van huishoudens met een laag inkomen in beeld gebracht. Voor de inkomsten gaan we uit van het wettelijk sociaal minimum (of een percentage daarvan), de uitgaven zijn de minimale uitgaven aan onvermijdbare uitgavenposten.
Deze minimaal noodzakelijke uitgaven zijn bepaald op basis van focusgroepen-onderzoek, expertinterviews en verbruikscijfers en prijsinformatie van onder andere het CBS. Door de inkomsten en uitgaven van deze huishoudtypen onder elkaar te zetten wordt duidelijk of een bepaald huishoudtype de maandbegroting rond kan krijgen of dat er sprake is van een tekort. Dit is echter een 'papieren exercitie'. In de praktijk ervaren huishoudens mogelijk knelpunten of maken keuzes die niet uit de minimum-voorbeeldbegrotingen zijn af te lezen.

In dit onderzoek wordt de kennis over huishoudens met een laag inkomen aangevuld met inzichten vanuit de praktijk. We doen dit door deze huishoudens, middels interviews en focusgroepen, te bevragen naar hun uitgaven en ervaringen.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Hoe ervaren huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Dordrecht hun financiële situatie? En in hoeverre wijken deze ervaringen af van de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud?

De gesprekken met inwoners geven inzicht in de verhalen achter de minimumvoorbeeldbegrotingen. Waarom hebben zij moeite met rondkomen? Maken zij andere keuzes of geven zij (noodgedwongen) meer uit en zo ja, aan welke posten? Of zijn er andere factoren die de discrepantie tussen theorie en praktijk verklaren?

In totaal zijn 25 interviews gevoerd met Dordtse minima met een inkomen tot maximaal 150 procent van het wettelijk sociaal minimum. Daarnaast zijn twee focusgroepen met per groep 7 deelnemers georganiseerd, waarin inwoners vanuit hun eigen situatie konden reflecteren op de bevindingen vanuit de interviews.
Een beperking van dit onderzoek is dat we uitgaan van de gegevens die de respondenten ons verstrekken. Wij hebben de uitgaven niet gecontroleerd. Het gaat dus om een schatting gemaakt door de geïnterviewden.
Een beschrijving van de steekproef is opgenomen in bijlage 2.

1.2 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 staat de onderzoeksmethode beschreven. In hoofdstuk 3 kijken we naar de resultaten van een aantal Minima-effectrapportages die de gemeente Dordrecht in de afgelopen jaren heeft laten uitvoeren door het Nibud. De hoofdstukken 4 tot en met 7 gaan we in op de resultaten van de interviews en de bijeenkomsten van de focusgroepen. Ten slotte staan in hoofdstuk 8 de conclusies en aanbevelingen van het rapport.

2 Onderzoeksmethode

2.1 Onderzoeksopzet en respondenten

Voor dit kwalitatieve onderzoek zijn in totaal 25 inwoners van Dordrecht individueel geïnterviewd. Daarnaast zijn twee fysieke focusgroepen georganiseerd, met elk 7 deelnemers. In de gesprekken is ingegaan op de financiële situatie van de respondenten en hun bekendheid met en gebruik van inkomensondersteunende regelingen.

De respondenten betreffen inwoners van Dordrecht met een laag inkomen, gedefinieerd als € 2.000 voor alleenstaanden en € 3.000 voor paren. (Landelijke toeslagen zoals huur- en zorgtoeslag zijn hierbij niet meegerekend.) Voor deze inkomens zijn gekozen omdat we hiermee aansluiten bij de inkomensgrenzen die de gemeente Dordrecht hanteert in haar minimabeleid.

Vooraf werd gestreefd naar een evenwichtige spreiding over vier huishoudtypen: alleenstaanden, alleenstaanden met kinderen, paren zonder kinderen en paren met kinderen, met per type circa zes deelnemers. Deze verdeling bleek in de praktijk niet volledig realiseerbaar. Volgens cijfers van het CBS bestaat een groot deel van de huishoudens met een laag inkomen uit eenpersoonshuishoudens: in 2023 ging het om circa 160 duizend van de 282 duizend huishoudens, oftewel ongeveer 55–60 procent.[1] Dit zagen we terug in de aanmeldingen voor dit onderzoek.
De uiteindelijke samenstelling van de steekproef is als volgt:

- 16 alleenstaanden
- 3 alleenstaanden met kinderen
- 2 paren zonder kinderen
- 4 paren met kinderen

De focusgroepen bestonden uitsluitend uit alleenstaanden, waarvan 4 met kinderen en 10 zonder kinderen.
Een overzicht van de geïnterviewde personen is opgenomen in bijlage 2. De topiclijst die ten grondslag lag aan de interviews en focusgroepen is opgenomen in bijlage 3 en 4.

2.2 Werving van deelnemers

Deelnemers voor zowel de interviews als de focusgroepen zijn geworven via flyers. Deze zijn verspreid via verschillende organisaties in Dordrecht die direct contact hebben met inwoners met een laag inkomen. De flyers zijn verspreid onder partners van de gemeente Dordrecht, zoals de Voedselbank en Vluchtelingenwerk. Daarnaast heeft de gemeente de oproep geplaatst in Dordt Centraal (lokale weekkrant) en in de nieuwsbrief van de Dordtpas.

Geïnteresseerden konden zich aanmelden via een QR-code op de flyer, die doorverwees naar een online aanmeldformulier. In dit formulier zijn een aantal basisvragen gesteld over onder andere leeftijd, huishoudtype, inkomen, inkomstenbron en in hoeverre mensen moeite hebben met rondkomen. Ook is gevraagd of er voorkeur was voor een interview online (via teams) of op locatie.

[1] https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table

In totaal hebben ca. 100 inwoners de vragenlijst ingevuld. Op basis van deze gegevens zijn deelnemers geselecteerd voor de interviews en de focusgroepen. Daarbij is vooral gelet op: hoogte inkomen, moeite met rondkomen en zoveel mogelijk gekeken naar spreiding over huishoudtype, geslacht, inkomstenbron.

2.3 Uitvoering van de interviews

Alle interviews zijn online afgenomen en uitgevoerd door twee onderzoekers van het Nibud. Tijdens elk interview stelde één onderzoeker de vragen, terwijl de andere onderzoeker aantekeningen maakte. De interviews zijn gelijkmatig verdeeld over de betrokken onderzoekers. Van de meeste interviews zijn ook opnamen gemaakt, een enkeling wilde dit liever niet.

Als blijk van waardering voor hun deelname ontvingen deelnemers een cadeaubon ter waarde van € 30. De interviews boden ruimte voor verdieping in de inkomens- en uitgavensituatie van respondenten, de mate waarin zij moeite hebben met rondkomen en hun bekendheid met en gebruik van gemeentelijke regelingen van de gemeente Dordrecht.

2.4 Focusgroepen

Aanvullend op de interviews zijn twee focusgroepen georganiseerd, met elk 7 deelnemers, op een locatie in Dordrecht. De groepsinteractie bood deelnemers de mogelijkheid om op elkaar te reageren, waardoor aanvullende inzichten naar voren kwamen die in individuele interviews mogelijk minder zichtbaar blijven.
Tijdens de focusgroepen is gewerkt met een casus: een beschrijving van de financiële situatie van een alleenstaande vrouw van 57 jaar. Deze casus riep bij veel deelnemers herkenning op en stimuleerde de discussie. Een deel van de focusgroep deelnemers had eerder ook deelgenomen aan een interview. Daarnaast zijn drie deelnemers na afloop van de focusgroep alsnog individueel geïnterviewd.

De focusgroepen vormden een waardevolle aanvulling op de individuele interviews. In de focusgroepen kon op elkaar gereageerd worden. Hierdoor gingen de gesprekken vaker dan in de interviews over de (on)bekendheid met de verschillende regelingen. Sommige deelnemers waren hier beter mee bekend dan anderen; zij deelden graag hun ervaringen en gaven tips.
Deelnemers aan de focusgroep moesten naar een specifieke locatie komen, ze ontvingen voor deelname een cadeaubon van € 50.

In de rapportage wordt geen onderscheid gemaakt tussen bevindingen uit interviews en focusgroepen.

3 Terugblik Minima-effectrapportages 2021 - 2026

In dit hoofdstuk blikken we terug op resultaten van de Minima-effectrapportages (MER) die de gemeente in de afgelopen jaren door het Nibud liet uitvoeren.
In een MER berekenen we het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen. We doen dit aan de hand van een aantal voorbeeldhuishoudens. Van deze huishoudens worden eerst alle inkomsten geïnventariseerd, waarbij wij rekening houden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen wordt in begrotingen afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

3.1 Kern minima-effectrapportage

In een minima-effectrapportage wordt voor verschillende huishoudtypen berekend wat de bestedingsruimte is wanneer alle minimaal noodzakelijke uitgaven zijn gedaan. Voor de gemeente Dordrecht hebben wij gekeken naar:

1. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Een alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd);
3. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
4. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
5. Een paar zonder kinderen onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
6. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
7. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
8. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

Voor alle huishoudtypen gaan we ervan uit dat alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen worden aangevraagd. Zo wordt duidelijk welke effecten deze maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen. We kijken hierbij naar verschillende inkomensniveaus. Hierdoor wordt ook een eventuele armoedeval inzichtelijk.
In overleg met de gemeente is ervoor gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstands-/AOW-niveau en voor 110, 120, 130 en 140 procent van de bijstandsnorm.

3.2 Resultaten van de afgelopen jaren

In de onderstaande tabellen worden de resultaten van 2020 tot en met 2026 gepresenteerd[2]: per inkomensniveau wordt aangegeven hoeveel een huishouden overhoudt, dan wel tekortkomt, als alle minimaal noodzakelijke uitgaven zijn gedaan.

Als het huishouden te maken heeft met een tekort op de maandbegroting dan is dit in rood weergegeven. Wanneer een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau (armoedeval), dan is dit zichtbaar gemaakt via een oranje kleur.

[2] In de jaren 2023 en 2025 heeft de gemeente geen Minima-effectrapportage laten uitvoeren

Tabel 1: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, exclusief PMB, 2021

Huishoudtype	100	110	120	130	140
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	23	98	124	208	280
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	240	223	313	376	433
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	27	135	140	195	206
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	292	366	398	447	538
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	144	219	234	342	450
06. paar met 2 jonge kinderen	116	238	230	267	273
07. paar met 2 oudere kinderen	-11	110	102	156	167
08. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	191	174	221	256	313

Tabel 2: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, exclusief PMB, 2022

Huishoudtype	100	110	120	130	140
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	2	73	105	179	202
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	218	241	326	385	398
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	-49	41	64	104	108
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	220	297	328	359	403
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	62	138	152	245	304
06. paar met 2 jonge kinderen	-7	98	106	130	129
07. paar met 2 oudere kinderen	-143	-38	-30	10	15
08. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	174	197	253	266	278

Tabel 3: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, exclusief PMB, 2024

Huishoudtype	100	110	120	130	140
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	44	85	180	308	409
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	306	347	437	538	621
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	8	89	192	309	381
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	465	492	586	651	758
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	244	270	365	493	621
06. paar met 2 jonge kinderen	232	313	417	519	571
07. paar met 2 oudere kinderen	35	116	220	337	407
08. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	309	350	390	441	462

Tabel 4: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, exclusief PMB, 2026

Huishoudtype	100	110	120	130	140
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	135	183	288	428	548
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	404	407	556	657	759
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	162	253	390	470	581
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	581	667	716	857	906
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	363	394	499	639	779
06. paar met 2 jonge kinderen	407	498	634	702	808
07. paar met 2 oudere kinderen	215	306	442	523	629
08. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	328	388	425	505	607

Uit de tabellen blijkt dat de bestedingsruimte in de afgelopen jaren flink is toegenomen. Waar in 2021 en 2022 bij enkele huishoudtypen nog sprake was van maandelijkse tekorten, is dit sinds 2024 niet meer het geval. In 2026 is de bestedingsruimte van alle onderzochte huishoudtypen verder gestegen ten opzichte van 2024.
Deze stijging in de bestedingsruimte is onder meer het gevolg van de lokale verruiming van de minimaregeling: met ingang van 2023 heeft de gemeente Dordrecht de minimaregeling verruimt op doelgroep en op uit te keren bedrag. De verruiming is gebaseerd op de MER van 2022 en maakt onderdeel uit van het programma 'Vervolg Samen tegen armoede 2023 t/m 2026'
Daarnaast speelt het advies van de Commissie Sociaal Minimum een rol. Naar aanleiding van dit rapport zijn in 2024 het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen fors verhoogd. Ook de huurtoeslag steeg en het kindgebonden budget steeg sterk. In 2025 zijn het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen opnieuw verhoogd naar aanleiding van de hoge inflatie die zich in die jaren voordeed.

3.3 Voorwaarden aan de begrotingen

Gezien het bovenstaande zouden huishoudens met een laag inkomen op papier maandelijks geen financiële problemen meer moeten ervaren. In de praktijk lopen huishoudens wel degelijk tegen knelpunten aan.
Een verklaring voor deze discrepantie is dat in de begrotingen wordt gerekend met minimale bedragen. Naast de cijfermatige kant moet rekening worden gehouden met drie belangrijke voorwaarden.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Tegelijkertijd zien we dat huishoudens soms bewust afzien van het gebruik van inkomensondersteuning, omdat zij angst hebben dat zij het gekregen geld weer terug moeten betalen, zeker sinds het toeslagenschandaal. Ook hier moet aandacht voor zijn.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals wij deze in de minima-effectrapportages hanteren, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Kijkend naar deze voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken.

In de volgende hoofdstukken worden de cijfers uit de minima-effectrapportages aangevuld met ervaringen van inwoners met een laag inkomen. We doen dit op basis van de drie bovengenoemde voorwaarden.

4 Goed met geld kunnen omgaan

In het vorige hoofdstuk is aangegeven dat het rondkrijgen van de maandbegroting niet alleen een cijfermatige exercitie is. In de praktijk spelen meer factoren. De eerste voorwaarde is dat men zeer goed met geld moet kunnen omgaan. Dat betekent onder andere niet vatbaar zijn voor verleidingen, geen impulsaankopen doen, naar de langere termijn kunnen kijken en zien dat de ene maand duurder is dan de andere.
Hoe doen mensen dit in het dagelijks leven? Wat gaat goed en wanneer gaat het mis?

4.1 Rondkomen

De deelnemers aan dit kwalitatief onderzoek hebben één ding gemeen: ze hebben allen een laag inkomen (tot maximaal 150 procent van de geldende bijstandsnorm).
Goed rond kunnen komen is dan ook niet voor alle geïnterviewden een vanzelfsprekendheid. Er zijn zorgen en angsten, niet iedereen heeft voldoende buffer om onverwachte uitgaven op te vangen en ook is niet altijd duidelijk welke regelingen er zijn en voor wie die zijn bedoeld. Wat betekent dit voor hun dagelijks leven en hoe gaan zij met deze situatie om?

De meeste inwoners die wij hebben geïnterviewd lukt het uiteindelijk wel om de eindjes aan elkaar te knopen. Maar dat betekent niet dat zij geen zorgen kennen. De angst voor een onverwachte gebeurtenis is groot en ligt altijd op de loer.

Het lukt me wel, maar er moeten geen gekke extra kosten komen. Waterschap en onroerend goed betaal ik elke 10 maanden. Tot nu toe lukt het me. Aan het eind van de maand kom ik niet tekort, maar ik hou ook niet over.

Lastig rondkomen, ik werkte in de ICT. Zwangerschap, heel ziek geworden aan het revalideren. Ik leef van een IVA uitkering, volledig afgekeurd. Rondkomen is afhankelijk van onvoorziene dingen. Normaal geef ik rondkomen een cijfer van 6 of 7. Als er echt iets kapot gaat dan een 2 of 3. Dan speel ik quitte. Ik leef van de kinderalimentatie.

Ik ben afgelopen zomer voor het eerst in heel veel jaar op vakantie gegaan. Dat vond ik hartstikke leuk, maar achteraf dacht ik: was dat wel een verstandige keuze? Want daarna was het een minimaal potje. Dat zijn moeilijke afwegingen.

Los van de onverwachte gebeurtenissen, kunnen ook kosten die wel te voorzien zijn of die regelmatig terugkomen voor problemen zorgen. Niet iedereen kan leven volgens de standaarden uit de voorbeeldbegrotingen. Er kan altijd sprake zijn van extra kosten waar in de voorbeeldbegrotingen geen rekening mee wordt gehouden. Een voorbeeld zijn zorgkosten. In hoofdstuk 6 komen we uitgebreider terug op deze zogenoemde persoonlijk onvermijdbare kosten.

Deze maand kon ik mijn B12 pillen niet kopen die kosten € 25 om de 2 maanden. Nu heb ik een maand niet mijn B12 kunnen doen.

Als alles gewoon gaat, is het prima. Maar bijvoorbeeld de tandartsverzekering kan ik niet betalen. Ik kan niet goed voor mijn gebit zorgen. Ik ben al 2 kiezen verloren, maar nog 3 kronen kan ik niet betalen. Ik wil geen klappergebit, dat is mijn horrorscenario.

Ook geven veel respondenten aan dat zij het lastig vinden dat er nooit eens iets extra's kan, het is altijd opletten. Vooral op sociaal vlak is er weinig ruimte. Dat kan er zelfs toe leiden dat de sociale kring steeds kleiner wordt, waardoor sociaal isolement dreigt.

Ik kan niet zomaar gaan shoppen, dat zou ik wel leuk vinden.

Niet naar sociale contacten, uitjes kunnen en daardoor isolement. Je komt door ellende in zo'n situatie en je kan niets meer. Zelfs als je eten en drinken meeneemt is alles te duur.

Buiten de deur iets doen, sociale dingen, sportclub, dat kan ik niet doen. Lunchen met iemand. Ik ga bij één vriendin een keer in de week eten, wandelen met een vriendin, maar je ziet de terrasjes dan vol zitten. Soms word ik dan wel getrakteerd, maar dat voelt niet fijn. (…) Vooral op sociaal gebied vind ik het erg lastig.

Je wordt uitgenodigd, maar je kan er niet op ingaan vanwege geldproblemen (…) Je gaat leugentjes vertellen: ik kan niet, want ik krijg al visite.

Er zijn ook respondenten die minder moeite hebben met rondkomen. Dat zijn vooral degenen die een wat hoger inkomen hebben (tegen 150 procent van het sociaal minimum) of die uitzicht hebben op een hoger inkomen.
Ook respondenten die terug kunnen vallen op hulp van familie, hebben minder zorgen.

Ik kan nu niet elke week uit eten of vaak op vakantie. Ik zie het even als een periode.

Ik hoef gelukkig nooit bang te zijn dat het fout gaat. Ik heb mijn dochters.

Respondenten die al langer moeten rondkomen van een laag inkomen geven aan hier niet aan te kunnen wennen, het wordt nooit 'normaal'.

Nee, het is niet mijn normaal, ik ben aan het overleven. Ik ga met een vriendin naar een concert, maar moet dan bezuinigen op het eten.

Je mist je arm, op een gegeven moment leer je daar mee leven, maar je mist nog steeds je arm.

Bovendien kan een laag inkomen er ook toe leiden dat je juist extra kosten moet maken. Een belangrijk voorbeeld is een verzekering. De gemeente Dordrecht biedt een uitgebreide zorgverzekering aan met een afgekocht eigen risico. Dit pakket kost € 211 in de maand. Veel respondenten kiezen voor dit pakket, zodat zij maar niet onverwacht met hoge kosten geconfronteerd worden. Maar er zijn meer voorbeelden. Juist het arm zijn op zich, kan mensen op extra kosten jagen.

Arm zijn is heel erg duur! Je moet bijvoorbeeld apparaten huren, want je kan niet kopen.

Ik koop witgoed altijd tweedehands, maar dat wordt dan niet thuis bezorgd, dus daar heb je dan extra kosten aan.

Ik zou graag een nieuwere auto hebben, daar heb je minder kosten aan.

4.2 Overzicht

In de interviews zijn uitgebreid de uitgaven besproken. Iedere respondent kon dit goed benoemen. Dit kwam ook omdat hen als voorbereiding was gevraagd alvast na te denken over hun belangrijkste uitgavenposten en hoeveel zij ongeveer uitgaven aan huur/hypotheek, energiekosten, (zorg)verzekeringen, internet/telefoon, boodschappen/eten, vervoer en vrije tijd.
Over het algemeen geven respondenten aan redelijk grip te hebben op hun financiën. Het lukt ze meestal wel om alle noodzakelijke uitgaven te betalen. Het is vaak lastiger om grip te houden op het variabele deel in de begroting.

Ik heb wel grip op de vaste lasten maar niet op de variabele kosten. Want dat werkt zo: Oh ja, ik moet ook nog naar de kapper. Is snel alweer 46 euro voor een kind en dan is het heel snel op. Dus daar moet ook een potje voor komen. Kapper, dagje weg. Dan voelt het alsof ik geen geld heb.

Ik ben heel berekenend. Bij hoge benzinekosten bijvoorbeeld reken ik altijd het verschil uit met de trein, ik ben zeer zuinig. Ik draai nog steeds elk dubbeltje om, ook nu het beter gaat. Daar word ik een beetje emotioneel van. Dat geeft stress, ik ben alert, ik leef heel bewust. Ik heb het wel op een rijtje, maar er zijn altijd zorgen. Ik denk als mensen niet zo bijdehand zijn als ik, komen ze snel in schuldsituaties.

We zien dat respondenten 'trucjes' bedenken om aan het eind van de maand niet in de problemen te komen.
Een respondent heeft een keer de huur niet betaald om een onverwachtse rekening te kunnen betalen. Hierdoor betaalt ze de huur nu iedere maand bij de herinnering.

Wat ik lastig vind, is dat er elke maand wel iets onverwachts gebeurt. Bijvoorbeeld een verjaardag, reiskosten of iets wat je moet vervangen. Daardoor kom ik eigenlijk altijd net niet uit. Als er dan iets groters gebeurt, zoals een dierenartsrekening of een belastingaanslag, dan kom ik echt in de problemen. Ik had een dure dierenarts rekening waardoor ik nu met de huur 1 maand achter loop. Ik betaal de huur met de herinnering. Dat bespaarde die maand bijna 700 euro.

4.3 Sparen en tekorten

Er zijn maar weinig respondenten die, als de maandelijkse uitgaven eenmaal zijn gedaan, nog ruimte hebben om een bedrag te sparen. Een enkeling kan wel wat apart leggen, maar dit lukt niet elke maand.

Aan het einde van de maand houd ik ongeveer € 100 over. Daarvan kan ik sparen voor de zomervakantie, gezellige activiteit met de kinderen zoals naar de bioscoop of uit eten. Maar dit lukt niet elke maand. Bijvoorbeeld twee weken geleden was het Suikerfeest: nieuwe kleding, lekker koekjes bakken. Dat zijn extra kosten en dan lukt sparen niet.

Ik kan niet veel sparen. Ik heb wel een kleine spaarrekening ongeveer € 2.000 sinds de scheiding (ter vergelijking: destijds hielden we meer dan € 2.000 euro per maand over om van te sparen). En voor de kinderen probeer ik te sparen. Het wisselt per maand. Als ik een auto apk heb dan kan ik niet sparen. Wasmachine en droger kapot? Dan kan ik niet sparen die maand.

Maar voor de meeste respondenten lukt sparen gewoonweg niet.

Het is elke maand de tering naar de nering zetten; ik knijp nog wel wat harder in mijn tube tandpasta.

Ik wil wel, maar het gaat niet. Ik moest vorig jaar mijn tand eruit, ik heb toen voor een brug gekozen, geen plaatje. Het was € 2.500, hiervan heb ik € 2.200 geleend van mijn dochter.

Soms wordt vakantiegeld als spaarpotje ingezet. Of als een manier om tekorten mee te dekken.

Van vakantiegeld trek ik mijn rood staan weer recht.

Ik zet het opzij. Vorig jaar ging de wasmachine stuk. Mijn vloer is aan vervanging toe. Vakantiegeld is een mooie aanvulling om hiervoor te sparen. Ik ga niet op een marmeren vloer leven, maar met een normale vloer is je vakantiegeld er zo doorheen.

Nee, dat gaat gewoon naar noodzakelijke dingen, niet aan vakantie. Poes heeft weer een inenting nodig. Ik heb nieuwe schoenen nodig.

Er is iets fout gegaan met de belasting. Nu moet € 2.280 terugbetalen aan de belastingdienst. Ik ben in beroep gegaan om kwijtschelding aan te vragen. Als dat niet lukt gaat mijn vakantiegeld daarnaartoe.

Ook andere creatieve manieren worden gebruikt om te sparen. Een respondent verzamelt statiegeldflesjes van de straat.

Ik neem ook statiegeldflesjes mee op straat, dat helpt ook weer met de kosten, dat kan € 15 zijn per week. Daar doe ik dan weer wat leuks van. Dat zet ik opzij in een potje thuis.

Wat ook vaak werd genoemd is sparen met het voorschot voor de energiemaatschappij.

Ik betaal expres iets meer, zodat ik hopelijk aan het eind van het jaar wat terugkrijg.

Ik ben heel zuinig qua energie, ik heb daardoor vaak ruimte aan het eind van het jaar. Dan kan er weer geschoven worden.

De rekening komt altijd lager uit, dus gebruik ik om te sparen.

De respondenten geven aan dat een buffer een fijn gevoel geeft. Hiermee kunnen onverwachte uitgaven worden opgevangen zonder dat de maandelijkse begroting in het geding komt. Een respondent gaf aan een buffer te hebben, maar ook rood te staan. Zij gebruikt deze buffer bewust niet voor het afbetalen van een roodstand, ook al weet zij dat dit haar geld kost in de vorm van rente.

Ik heb een spaarrekening met € 1.000 en ik sta € 1.000 in het rood. Die buffer geeft mij een fijn gevoel.

4.4 Huishoudboekjes

4.4.1 Maandelijkse uitgaven

Voorafgaand aan de interviews is de respondenten gevraagd een overzicht te maken van de belangrijkste maandelijkse uitgaven. We kunnen deze uitgaven leggen naast de voorbeeldbegrotingen zoals deze in een MER worden gehanteerd. De voorbeeldbedragen verschillen per huishoudtype.

Voor een alleenstaande zijn de hoogste uitgaven per maand:

Huur	€ 713
Energie	€ 147
Zorgverzekering	€ 196/ € 211 (inclusief herverzekering eigen risico)
Boodschappen	€ 314

Als we dit leggen naast de bedragen die door de respondenten zijn opgegeven dan zien we geen uitgavenposten waar de respondenten structureel meer aan (moeten) betalen. De meeste respondenten zitten hier zelfs nog onder.

In de focusgroepbijeenkomsten is een casus besproken, waarbij een complete voorbeeldbegroting werd voorgelegd. Deelnemers konden hierop reageren. Enkele posten in de voorbeeldbegroting werden door alle deelnemers te laag gevonden, bijvoorbeeld de post 'vervoer'. Deze is € 17 per maand voor een alleenstaande[3]. 'Daarmee kom je nog niet eens tot Amsterdam', werd in de focusgroep opgemerkt. Ook posten als 'zelfzorgmiddelen' en 'persoonlijke verzorging' ('daar kan ik nog niet eens een keer van naar de kapper') zouden te laag zijn.

4.4.2 Bezuinigen

Hoewel de meeste respondenten de begroting wel rond kunnen krijgen, zolang er geen onverwachte tegenvallers zijn, zijn er wel degelijk posten waarop bezuinigd moet worden.
Zo zien we dat het maandelijks bedrag voor energie bij de meeste respondenten niet hoger is dan waar we in de voorbeeldbegrotingen van uitgaan. Maar daarvoor moeten veel respondenten wel heel zuinig met energie omgaan en soms zitten mensen zelfs in de kou.

Mijn bezoek laat ik niet in de kou zitten, maar ik heb het niet hoger dan 19 graden. Ik probeer 'm zo min mogelijk aan te hebben. Overdag niet en 's avonds met een dekentje of een trui. Ik denk niet van ik ga kou lijden en met 10 graden binnen zitten, maar het is niet meer zoals vroeger, toen zette ik 'm op 21 graden.

Als ik de oven gebruik in de winter dan hoef ik niet de kachel in de keuken aan te zetten.

€ 110, maar ik heb nooit de verwarming aan om te besparen, toch ben ik een bedrag kwijt. Ik heb m'n verwarming alleen aan in de slaapkamer, omdat ik problemen heb met mijn hart. De rest staat uit.

[3] In de post 'sociale participatie' is ook een deel voor recreatief vervoer verwerkt. Dit is € 20 voor een alleenstaande.

Zoals hierboven al aangegeven gebruiken sommige respondenten het voorschot voor energie als een spaarpotje. Ze zouden ook een lager voorschot kunnen betalen en de rest zelf sparen of kunnen gebruiken voor tegenvallers. Maar dat doen ze liever niet; respondenten willen koste wat het kost voorkomen dat zij aan het eind van jaar moeten bijbetalen.

Je wilt niet bij hoeven betalen, daarom liever een hoog voorschot.

Ook op sociale participatie wordt bezuinigd, soms onder het mom dat je ook leuke dingen kunt doen die minder geld kosten.

Andere opa en oma kunnen meer, nemen kinderen mee naar pretpark. Ik doe andere dingen, bijvoorbeeld met picknickkleedje naar park. Maar is wel zuur, je kunt geen ijsje voor ze kopen.

Niet naar Monkey Town en dan het thuis gezellig maken. In plaats van uit dus thuis.

Maar vaker kan het gewoon niet, vakantie of uitgaan of andere vormen van ontspanning.

Vakanties voor mij zijn geen optie, ik mis het ook niet. Ik kan niet weg met m'n hond, want iemand moet 'm uitlaten. Dus dat doe ik niet. Uitgaan mis ik niet.

Ik ga ook niet meer uit eten. Ik kan ook niet meer avonds weg. En weekendjes weg en vakanties dat kan allemaal niet meer.

Sporten. Ik zou graag elke week willen padellen, maar dat is keiduur, dat kan gewoon niet. Ik word er niet per se ongelukkig van, maar ik zou het wel graag willen.

Een andere mogelijkheid is bezuinigen op kleding. Zolang er nog genoeg draagbare kleding is, hoeft dat niet nieuw aangeschaft te worden.

Ik koop niet teveel kleding. Ik heb zelf 3 broeken spijker.

Toen ik nog bijstandsniveau kreeg, kon ik eigenlijk geen nieuwe kleding kopen. Nu doe ik dat nog steeds niet. Ik wil ook wel eens iets nieuws, maar het is op zich niet erg.

Ten slotte werd ook voeding genoemd als een post waarop bezuinigd wordt.

Vroeger at ik elke dag vlees. Ik vind het niet erg om een soort flexitariër te zijn (…). Maar het was in eerste instantie puur voor het geld. Van een avond vlees kan ik vier maaltijden maken zonder vlees.

Met boodschappen moet ik uitkijken met wat ik koop, ik kan niet altijd zeggen: hier heb ik trek in. Het is altijd opletten wat je doet.

5 Alle inkomensondersteuning aanvragen

In het vorige hoofdstuk is duidelijk geworden dat rondkomen van een inkomen op of net boven bijstandsniveau vaak een kwestie is van creatief omgaan met inkomsten en uitgaven. Een tweede voorwaarde om de maandbegroting rond te krijgen is dat gebruik moet worden gemaakt van alle inkomensondersteuning waar men recht op heeft. Toch gebeurt dit in de praktijk lang niet altijd. In dit hoofdstuk bekijken we waarom mensen regelingen niet aanvragen, als zij daar wel recht op hebben.

5.1 Soorten niet-gebruik

Er kunnen er verschillende redenen zijn om geen gebruik te maken van inkomensondersteunende voorzieningen. Het Nibud maakt onderscheid tussen onbewust en bewust niet-gebruik:

- Van *onbewust niet-gebruik* is sprake als een inwoner niet bekend is met een bepaalde regeling en er wel voor in aanmerking komt of als een inwoner de regeling wel kent, maar denkt daar niet voor in aanmerking te komen.
- Bij *bewust niet-gebruik* kent een inwoner de regeling en weet ook dat hij/zij voor deze regeling in aanmerking komt, maar vraagt de regeling toch niet aan.

In de interviews zijn de vragen rond de regeling zo gesteld, dat beide vormen van niet-gebruik aan de orde komen.

5.2 Regelingen

De gemeente Dordrecht kent verschillende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners met een inkomen tot maximaal 150 procent van het sociaal minimum.
In de interviews zijn de volgende regelingen besproken:

- De Dordtpas (gratis voor minima met een inkomen tot 140 procent van de bijstandsnorm);
- De collectieve ziektekostenverzekering (CZM), het VGZ Gemeentepakket;
- Individuele bijzondere bijstand (BB) (voor bijzondere noodzakelijke kosten);
- Het persoonlijk minimabudget (PMB), alleen voor inwoners tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd die 1 jaar of langer een laag inkomen hebben en geen zicht hebben op inkomensverbetering;
- Het De OV-regeling, gratis OV op bepaalde tijden en bepaalde trajecten in de regio (via de Dordtpas);
- De witgoedregeling via (tijdelijk) addendum bijzondere bijstand. In plaats van een lening wordt “om niet” een kookplaat, koelkast en wasmachine verstrekt;
- Kwijtschelding lokale belastingen.

Bij deze regelingen zijn de volgende vragen gesteld:

- Ken je deze voorziening?
- Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen?
- Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
- Maak je gebruik van deze voorziening?
- Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
- Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?

Daarnaast kent de gemeente Dordrecht nog twee regelingen, specifiek voor kinderen, te weten het SMS kinderfonds (via de Dordtpas) en de tegemoetkoming eigen bijdrage kinderopvang. Deze regelingen zijn tijdens de interviews niet uitgevraagd.

5.2.1 De Dordtpas

De Dordtpas is een pas voor inwoners van Dordrecht en biedt een aantrekkelijk pakket aan kortingen, acties en voordelen. Pashouders kunnen gratis naar de film, musea en attractieparken of met korting sporten, koffiedrinken of uit eten.
De Dordtpas is er voor iedereen, het is geen speciale voorziening voor inwoners met een laag inkomen. Wel is de pas voor deze groep gratis terwijl bij een hoger inkomen voor de pas betaald moet worden.
Vrijwel alle respondenten kennen de Dordtpas en hebben deze ook in bezit.

Dordtpas? Die heb ik. Jazeker hoor. Die had ik ook toen ik docent was.

Een groot deel van de respondenten is erg blij met de Dordtpas.

Wij maken veel gebruik van de Dordtpas, altijd rondje varen, bioscoop en lekker eten.

Ja, die heb ik ook.(…) Dan kan ik een keer poffertjes eten, naar de bioscoop. Daar maken wij gebruik van. Wij zijn tevreden!

Dordtpas is een redding geweest voor de vakanties. Gewoon thuis is niet te doen want dan zijn ze heel intens. Ik ben niet fysiek fit dus dat vraag wel heel veel. (…) Nu krijg ik de Dordtpas gratis. Kan ik een dagje uit met mijn dochter, museum bezoek.

Toch zijn er ook respondenten die kanttekeningen plaatsten bij de pas. Het is fijn dat je korting krijgt, maar alsnog ben je dan geld kwijt. Daarom gebruiken de respondenten de Dordtpas ook voornamelijk voor de dingen die echt gratis zijn.

Via de Dordtpas heb ik een gratis bibliotheek abonnement, je kan ook naar Dordrechtse musea. Meestal ga ik naar de gratis dingen.

Ik heb de Dordtpas, maar gebruik m niet. De kop koffie is gratis, maar het uitje moet nog steeds betaald worden. Het zijn maar gedeeltelijke kortingen.

Een ander punt van kritiek is dat korting wordt gegeven op activiteiten waar men niet direct op zit te wachten. Uiteindelijk zouden de respondenten toch het liefst gewoon extra geld willen.

Ik heb 'm wel maar hij sluit niet aan bij wat ik nodig heb en wat ik wil. Ik ga niet uit eten om poffertjes te eten.

Ik maak er nu bijna geen gebruik meer van. Het zou aantrekkelijker zijn als de pas korting biedt voor de boodschappen. Meer winkels in Dordrecht erbij betrekken, en ook goedkopere winkels.

Schrap rondvaart in de Biesbos, en geef meer geld.

Voor kinderen staat er wel een budget op de pas, het zogenoemde kindtegoed, dat een ruimere mate van bestedingsvrijheid kent. Deelnemers zonder kinderen geven aan ook iets dergelijks te willen.

Ik vind het zelf heel krom, minima krijgen een Dordtpas en minima-gezinnen krijgen een Dordtpas met geld erbij. Maar alleenstaanden krijgen geen extra geld.

De doelstelling van de Dordtpas is niet het verhogen van het budget van huishoudens met een laag inkomen. De wijze waarop respondenten reageren geeft aan dat zij blij zijn met de Dordtpas, maar dat zij vanwege hun financiële mogelijkheden het gebruik van de pas beperken tot de echt gratis activiteiten. Het liefst zouden zij de pas inzetten om het maandbudget te verhogen.

5.2.2 De collectieve zorgverzekering

Om ervoor te zorgen dat inwoners met een financieel kwetsbare positie niet voor onverwachte hoge kosten komen te staan bij een zorgvraag, biedt de gemeente Dordrecht inwoners een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan: het VGZ GemeentePakket.
Deelnemers kunnen kiezen uit drie pakketten tegenover een relatief lagere premie in verhouding tot andere zorgverzekeringen, waarmee de kwetsbaarheid vanuit zowel gezondheids- als financieel perspectief ondervangen kan worden. Bij het duurste pakket is het eigen risico volledig herverzekerd.

Veruit de meeste respondenten kennen het VGZ-pakket en van deze groep maken de meesten er ook gebruik van. Met name het pakket met het afgekocht eigen risico wordt vaak gekozen. Over de vergoeding van tandartskosten bestaat wat verwarring, die vergoeding zou (te) laag zijn.

Ja. Dat bevalt prima. Ik betaal mijn volledige eigen risico [bedoeld wordt via het gemeentepakket], dat werkt goed voor mij. Ik zou de klap van ineens hoge zorgkosten namelijk niet kunnen opvangen.

Ken ik maar gebruik ik niet, daar heb ik vorig jaar naar gekeken, maar ik kwam er niet uit. Ik wist niet of ik extra tandverzekering erbij kon doen. Laat ook maar dacht ik, het is zo'n ingewikkeld gedoe. Ik wil er wel eind van het jaar weer naar kijken.

Een paar respondenten kennen de regeling en zouden daar graag gebruik van maken, maar geven aan dat zij niet in aanmerking komen. Het is niet duidelijk of dit ook daadwerkelijk zo is. De inkomensgrens van de verzekering ligt vrij hoog, in 2025 was dit € 3.153 bruto per maand inclusief 8 procent vakantiegeld. Er is geen vermogensgrens.

Collectieve ziektekostenverzekering: daar val ik net een paar tientjes buiten.

Ik kom daar niet voor in aanmerking door spaargeld.

Er bestaat dus enige verwarring, zowel over de toelating tot de verzekering, als wat er nu allemaal verzekerd is. Wel is heel duidelijk dat de respondenten blij zijn met de optie van het afgekocht eigen risico, wat weerspiegelt hoe bang zij zijn voor onverwachte kosten.

5.2.3 Individuele bijzondere bijstand

De individuele bijzondere bijstand is bedoeld voor bijzondere en noodzakelijke kosten van het bestaan, die niet op een andere wijze vergoed kunnen worden.
Het viel op dat de bijzondere bijstand bij veel respondenten niet bekend is en dat er nogal wat misverstanden rond de regeling bestaan.

Nee. Zegt mij niks. Ik heb voor mijn wasmachine mijn vakantiegeld gebruikt.

Nee, wel geprobeerd. Maar de sociale dienst helpt daar helaas niet bij. Die helpen alleen met grote machines.

Daar kwam ik niet voor in aanmerking omdat ik net boven bijstandsniveau zit.

Ook gaven respondenten aan dat de gemeente pas helpt als het eigenlijk al te laat is:

Veel regelingen kunnen alleen als het echt heel erg is. Tandarts bijvoorbeeld niet, maar kaakchirurg wel. Je moet wachten tot je bij het ziekenhuis komt.

5.2.4 Het persoonlijk minimabudget

Het Persoonlijk minimabudget (PMB) is een vrij te besteden bedrag bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot de AOW-leeftijd, die een jaar of langer moeten rondkomen van een inkomen van maximaal 120 procent van de geldende bijstandsnorm.
Er is geen recht op het PMB als er zicht is op inkomensverbetering en bij gebleken onvoldoende inspanningen om tot inkomensverbetering te komen.

Niet alle respondenten komen dus in aanmerking voor het PMB. Degenen die wel in aanmerking komen en de regeling ook kennen vragen ook aan. Het is een ‘populaire’ regeling, in die zin dat je het bedrag mag besteden hoe je maar wilt. Er zijn verder geen regels aan verbonden.

Al ga je ermee naar het casino, je mag het zelf besteden. Het is 565 euro.

Een nadeel dat wordt benoemd is dat je de regeling elk jaar opnieuw moet aanvragen.

5.2.5 De OV-regeling

In Dordrecht kunnen inwoners vanaf 18 jaar, met een inkomen tot 140 procent van de geldende bijstandsnorm, een OV-daluren abonnement binnen de Dordtse regio aanvragen. Inwoners ouder dan 18 jaar maar nog niet AOW gerechtigd, kunnen een kortingsabonnement aanvragen, AOW-gerechtigden kunnen een gratis daluren abonnement aanvragen.
Veel respondenten waren hier niet van op de hoogte. De OV-regeling is ook de regeling die het meeste verwarring opriep.

Ik ben me van korting bewust, maar ik weet niet van gratis, ik moet daar denk ik achteraangaan. Via de Dordtpas kan ik bij Qbuzz een kortingsabonnement gratis krijgen, voor 40% korting in de daluren.

Gratis reizen! Ik ben er weken mee bezig geweest om gratis reizen te krijgen. (…). Dit moet je bij welzijn aan vragen. Je wordt van hot naar her gestuurd.

5.2.6 Witgoedregeling

Inwoners van de gemeenten Dordrecht die minimaal een jaar een inkomen hebben dat niet hoger is dan 110 procent van de geldende bijstandsnorm, kunnen in aanmerking komen voor bijzondere bijstand om niet voor een kookplaat, koelkast en wasmachine Het gaat om een tijdelijke regeling.

De meeste respondent kenden deze regeling niet, slechts een enkeling was hiervan op de hoogte.

Ik heb voor mijn wasmachine mijn vakantiegeld gebruikt. Ook heb ik in mijn vorige appartement een nieuwe kookplaat gekocht. Maar ik kwam er pas later achter dat ik dat kon aanschaffen via de sociale dienst. Dat werd mij niet kenbaar gemaakt. Ik hoorde het via via. Ik kreeg vroeger een boekje met mijn rechten en plichten.

5.2.7 Kwijtschelding lokale lasten

Inwoners met een laag inkomen kunnen kwijtschelding van lokale lasten (gemeente en waterschap) aanvragen. De inkomensgrens voor deze regeling wordt door de Rijksoverheid bepaald; deze ligt lager dan voor de overige regelingen. Ook de vermogensgrens is strenger. Zo wordt autobezit als vermogen meegeteld en dit kan een reden voor afwijzing zijn.

Niet voor in aanmerking. Als je netjes geleefd hebt, dan krijg je geen kwijtschelding.

Ik krijg gemeentelijke belastingen niet. Was afgekeurd op mijn auto.

Al met al zien we dat de meeste respondenten die voor de regeling in aanmerking komen de regeling ook kennen en gebruiken.

5.3 Redenen niet-gebruik

Zowel in de interviews als in de focusgroepen zijn bovengenoemde regelingen met de respondenten langsgelopen. Wat opviel was dat, als er sprake was van niet-gebruik, dit vooral onbewust niet gebruik was: de respondenten kenden de regelingen niet of dachten (veelal onterecht) niet in aanmerking te komen.

De regelingen moeten duidelijk te vinden zijn, want ik wist dit allemaal niet.

Meer mensen moeten informatie over hulp krijgen. Ik had het gevoel: houden jullie het voor mij verborgen?

Dat krijg je pas na 2/3 jaar met een laag inkomen. Daar kom ik nu nog niet voor in aanmerking. (Over individuele bijzondere bijstand)

Ik mag vanwege het smartengeld geen kwijtschelding, en geen VGZ-pakket.
(De gemeentepolis kent geen vermogensgrens)

Het lijkt erop dat, ondanks de inspanningen van de gemeente, lang niet iedereen op de hoogte is van alle inkomensondersteunende regelingen. Ook de criteria om voor de regelingen in aanmerking te komen zijn lang niet altijd duidelijk.
Dit kwam ook tijdens de focusgroepbijeenkomsten goed naar voren. Hier konden deelnemers op elkaar reageren en zo 'leerden' ze ook van elkaar welke regelingen er zijn.

Ik ben blij dat ik naar deze bijeenkomst ben gekomen, ik heb een heleboel opgeschreven en ik ga daar achteraan.

Bewust niet-gebruik, bijvoorbeeld vanwege schaamte of angst om later terug te moeten betalen, zijn we nauwelijks tegengekomen. Eén respondent refereerde daar wel aan:

Ik vond het moeilijk om te bellen naar de bijstand. Ik heb daar wel eens gezeten om een aanvraag te doen en er was een soort ruimte met hokjes en toen hoorde ik een best wel vervelend gesprek tussen een medewerker en een mevrouw. Hij zei tegen haar: u koopt dit en dat. Toen dacht ik, ik ga daar nooit zitten en dat ze daar zitten te zeggen: u heeft toch dit? Dat vond ik zo vernederend. Dus om die reden heb ik zelf ook eigenlijk nooit geld gevraagd, omdat ik bang was dat ik dan een heel vervelend gevoel er aan over zou houden.

Omdat mensen zichzelf konden aanmelden voor dit onderzoek, zal dit wellicht een vertekend beeld geven. Mensen die bereid zijn te praten over hun rondkomen zullen wellicht weinig schaamte voelen bij het aanvragen van inkomstenregelingen. Dat zijn eerder de mensen die nog ontkennen dat het niet lukt om rond te komen.

Als we in dit onderzoek bewust niet-gebruik tegenkwamen, dan was dat vanwege 'al het gedoe' rond regelingen of omdat respondenten niet begrepen hoe ze van de regeling gebruik konden maken.

Over de Dordtpas:
Die heb ik wel. Gebruik ik niet. Ik begrijp het niet. Een keer kon ik naar Blijdorp. Toen bleek dat ik online een voucher had moeten regelen. Ben ik weer naar huis gegaan.

Over de OV-regeling:
Er zaten zoveel haken en ogen aan, dat ik het niet heb gedaan. Geregistreerde pas en foto. Ik vond het te veel gedoe voor hoe weinig OV ik gebruik.

Ook zijn er voorzieningen die de respondenten niet nodig hebben of waar zij geen interesse in hebben.

Over de OV-regeling:
Ken ik, maar maak ik geen gebruik van. Ik kan nog goed fietsen dus dat doe ik meestal.

Over de Dordtpas:
Het zou mooi zijn als je kan kiezen dat als je niks met musea hebt, dat je dan iets anders mogelijk krijgt. Een soort personaliseerbare pas.

Zoals ook al naar voren kwam bij het bespreken van de Dordtpas, hebben de respondenten toch het liefst ondersteuning bij het dagelijks rondkomen.

Bij de voedselbank krijg je een kaart voor boodschappen. Zoiets zou de gemeente moeten hebben.

Er is wel huurtoeslag, zorgtoeslag, maar geen boodschappentoeslag.

6 Geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Inwoners die goed met geld om kunnen gaan en ook alle beschikbare inkomensondersteunende regelingen aanvragen zouden de maandbegroting rond moeten kunnen krijgen. Maar wat als er kosten zijn die niet in de voorbeeldbegroting zijn opgenomen? Ook is het mogelijk dat posten uit de voorbeeldbegrotingen in de realiteit veel hoger uitvallen, bijvoorbeeld energiekosten bij een slecht geïsoleerde woning.
In dit hoofdstuk kijken we naar een aantal kostenposten die door respondenten zijn genoemd die zwaar op de begroting drukken terwijl deze in de voorbeeldbegrotingen niet of in (veel) mindere mate zijn opgenomen.

6.1 Kinderen

De voorbeeldbegrotingen worden opgesteld voor verschillende huishoudtypen. De uitgavenposten zijn hierop aangepast. Een huishouden met kinderen heeft dus hogere uitgaven dan een huishouden zonder kinderen. Maar net zoals voor volwassenen, wordt voor kinderen gerekend met minimale bedragen.
In de interviews geven veel ouders aan daar moeite mee te hebben. Zij willen dat hun kinderen een 'normaal' leven kunnen leiden en niet onder hoeven te doen bij hun leeftijdgenoten, alleen omdat hun ouders een laag inkomen hebben.

Ik struggle met dingen opzij zetten om aan de behoeftes van mijn kinderen te voldoen. De jongens willen dan bepaalde schoenen. Dan moet ik andere keuzes maken bij bijvoorbeeld boodschappen.

Ik wil dat mijn zoon iets op kan bouwen. Toen de kinderen jonger waren vond ik het nog verschrikkelijker. Gepest, tweedehands kleding. Sowieso omdat ze armer waren. Soms konden ze niet mee op schoolreis.

Het zwaarst is het nee verkopen.

Een kind kan de logica van de wereld niet begrijpen. Daarom is het lastig om dingen te weigeren, dat kost extra geld.

Ouders kiezen er liever voor om het voor zelf een stapje terug te doen, dan om hun kinderen te kort te doen.

Nee zeggen tegen de kinderen doen je niet zo snel, dus wordt het 'nee' zeggen tegen jezelf.

6.2 Huisdieren

Huisdieren zijn niet in de voorbeeldbegrotingen opgenomen. Het hebben van een huisdier wordt gezien als een keuze, waar huishoudens de vrije bestedingsruimte (datgene dat overblijft als alle noodzakelijke uitgaven zijn gedaan) voor kunnen gebruiken.

Echter, de zorg voor een huisdier kan veel geld kosten. Zeker als dieren ouder worden kunnen de kosten flink oplopen; er is bijvoorbeeld speciaal voer nodig, of de dieren moeten naar de dierenarts. Kosten die in de beginperiode wellicht nog niet aan de orde waren of kosten die die mensen konden betalen omdat zij een baan hadden. Nu zitten ze in een andere situatie, bijvoorbeeld omdat zij arbeidsongeschikt zijn geworden, en willen zij wel voor hun huisdier blijven zorgen.
Een respondent is bang dat de gemeente weer hondenbelasting wil gaan heffen.

Een kat van 13 jaar en een hond van 12. Die kotst zichzelf leeg als ik hem goedkoop eten geef. Naar een dierenarts ga je niet.

Een van m'n hondjes is overleden. Daar heb ik bijna € 1.000 aan uitgegeven voor de ziektekosten en crematie, dat heb ik geleend bij mijn dochter.

Ze willen de hondenbelasting weer invoeren. Die moet ik dan wel zelf betalen.

Een andere respondent pleitte in dit verband voor gratis dierenartsen voor minima.

Er is een wettelijke zorgplicht voor huisdieren, maar dan moet je weer met de billen bloot. Een vreemd iemand gaat dan over jouw huisdier beslissen, dan zou niet moeten kunnen.

Net als bij kinderen zien we ook hier dat mensen liever wat minder voor zichzelf besteden dan voor hun dieren.

Ik heb twee honden en dan eet ik liever nog zelf een boterham minder.

Een Poes. Een inenting voor haar, betekent voor mij iets anders wegstrepen. Twee keer per maand gaan er kosten wel naar haar, niet naar mij.

6.3 Zorgkosten

Veel respondenten hebben met zorgkosten te maken, voor zichzelf of voor hun kinderen. In het vorige hoofdstuk is al benoemd dat de meeste respondenten hebben gekozen voor een uitgebreide zorgverzekering, zo mogelijk inclusief een herverzekerd eigen risico. Dan nog blijven er kosten die zij zelf moeten betalen.

Ik ben veel geld kwijt aan medicijnen en producten glutenvrij en melkintolerantie.

Die bril is op zich niet zo zorgelijk, het is niet alsof ik helemaal niks kan zien. Maar ik ben bijvoorbeeld 40 kilo afgevallen, en zit nu op een dood punt en dan zou ik naar een diëtiste willen, maar die wordt maar 1-2 uur vergoed per jaar.

Mijn kind gaat naar Kentalis voor kind met autisme. Verzekering betaalt bedrag voor vervoer. Ik betaal elke maand 60 euro. 3 keer per week. Is een vaste chauffeur.

Sommige respondenten kiezen ervoor om zorg dan maar te mijden of om te kiezen voor de goedkoopste oplossing.

Ik mis al 2 kiezen. Ik kan ze niet meer laten maken. Ik laat ze eruit trekken want anders ben ik paar euro eigen bijdrage kwijt. Ik ga maar een keer per jaar naar de tandarts.

En dan zou ik voor mijn autisme naar een gespecialiseerde arts moeten, maar die wordt helemaal niet vergoed. Dan denk ik, ik doe maar niks.

7 Beleving

Uit de vorige hoofdstukken is naar voren gekomen dat rondkomen van een laag inkomen voor veel mensen meer 'overleven' dan 'leven' is. Wat doet dit met mensen en hoe beïnvloedt dit hun toekomstbeeld? En welke rol kan de gemeente spelen om deze zorgen iets te verlichten?

7.1 Stress

Hoewel de meeste respondenten hebben aangegeven dat zij alle noodzakelijke uitgaven wel kunnen betalen, leven zij constant met angst voor onverwachte uitgaven.

Het meest fnuikende is dat je constant bang bent voor grote uitgaven. Ik hoop bij god niet dat mijn kat naar de dierenarts moet.

Er zit niet genoeg flex in mijn maandelijkse budget.

Sommige respondenten kunnen dit nog relativeren en zien het lage inkomen meer als een gegeven, waar ze zich bij hebben neergelegd.

Stress is een groot woord, maar het is wel frustrerend. Op koningsdag kan ik geen rondje geven. Dat soort momenten maken me wel verdrietig.

Je maakt bewust onhandige keuzes. Ik denk "oh, ik moet niet Chinees bestellen... maar ik ga gewoon lekker Chinees bestellen" en dan denk ik "bekijk het maar iedereen.

Maar voor anderen is het iets dat continu op de achtergrond meespeelt. Zij voelen druk naar zichzelf of ten opzichte van de maatschappij.

Ja wel een soort van ….. op een gegeven moment moet ik aanpassen. Als ik niets (baan) kan vinden dan….dat geeft wel stress ja. Eind van het jaar stopt mijn ww-uitkering.

Ik krijg stress van het feit dat ik wil werken, en dat ik me moet verantwoorden tegenover de maatschappij zo van: ik werk niet, ik ben helemaal afgekeurd. Ik voel dat ik gestraft word omdat bij elke regeling er mensen zijn die misbruik maken, ik moet me dan verantwoorden omdat het niet geweldig loopt.

Juist omdat er weinig geld is, zijn er ook weinig mogelijkheden om de stress te verzachten.

Voor andere mensen die kunnen opladen. Bijvoorbeeld weekendje thuis met vrienden, lekker kaasje, barbecue, wijntje of biertje. Dat hebben wij niet. Vriendenkring is vrij klein geworden omdat je altijd aan het zorgen bent. Je bent moe en uitgeput.

7.2 Toekomstbeeld

Voor mensen met een laag inkomen ziet de toekomst er zelden rooskleuring uit. Zo lang er nog hoop is op een betere toekomst, bijvoorbeeld door het vinden van werk, zijn mensen nog wel positief. Het is vooral de uitzichtloosheid dit het moeilijk maakt.

Ik ben al wat ouder, ik heb het al een beetje opgegeven [respondent is 37 jaar oud]
Ik maak me wel zorgen om de toekomst van de wereld, qua prijsstijgingen en de grote mond van de jeugd van tegenwoordig. Aan werk komen is ook lastig.

Eerlijk gezegd wordt steeds slechter. Alles wordt duurder. Ik zie op Facebook mensen die naar Duitsland gaan om goedkopere boodschappen. Soms wil ik ook wel die kant uit gaan.

Niet zo rooskleurig financieel gezien en ik verwacht niet dat ik veel meer uren ga redden om te werken. Ik hoop dat mijn vrouw misschien wel gaat werken binnenkort.

Ik wil ergens aan de slag (…) Ik ben positief dat ik weer iets ga vinden.

Ook de onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen maakt het lastig.

Het zou een 8 of hoger [cijfer eigen situatie] worden als je een zekerheid hebt van dit komt erin en dit gaat eruit. Als de prijzen gelijk blijven en als de gemeente in het rampjaar niet te veel bezuinigt. Het zou fijn zijn als er zekerheid komt.

Daar komen de huidige politieke ontwikkelingen nog bovenop. Het stijgen van de prijzen en de bezuinigingen van het laatste kabinet bijvoorbeeld, leiden tot nog grotere zorgen.

Nu ook met de laatste verkiezingen, ik begin me zorgen te maken. Als ze nu nog meer gaan korten, vraag ik me af of het allemaal nog te redden valt.

Niet best. Alles wordt duurder. De huur gaat weer omhoog, gelukkig wel huurtoeslag, maar dat zal ook wel weer omlaaggaan.

7.3 Adviezen aan de gemeente

Aan het eind van de interviews en de focusgroepbijeenkomsten is gevraagd of de respondenten nog adviezen hebben aan de gemeenten. Een complete lijst van deze adviezen is opgenomen in bijlage 5.
Hier kijken we naar de belangrijkste aanbevelingen die door de respondenten zijn gedaan. Niet al deze adviezen zullen te realiseren zijn, alleen al omdat de gemeente gebonden is aan wet- en regelgeving. Toch is het goed als de gemeente op de hoogte is van wat er leeft onder de doelgroep, zodat zij hier bijvoorbeeld in de communicatie rekening mee kan houden.

Wat het meest prominent naar voren kwam, is dat de respondenten de uitkeringen (en dan gaat het zowel om bijstand als arbeidsongeschiktheidsuitkeringen) te laag vinden om goed van rond te komen. Aanvullende regelingen zijn mooi, maar het liefst willen respondenten ondersteuning bij het dagelijks rondkomen.

De simpelste oplossing is voor mij dat je de uitkering wat verhoogt. Ik vind dat lastig hoor, omdat je de mensen die er misbruik van maken ook een soort van beloont ofzo. (…) Waarom zou je dan altijd maar elk dubbeltje moeten omdraaien, altijd maar moeilijk moeten leven. Het is niet dat ik ervoor heb gekozen autisme te hebben, of niet te kunnen werken.

Als respondenten specifieke posten moeten noemen, waarop zij ondersteuning willen, springen twee eruit: energie en tandartskosten.

(…) misschien wat doen over de energiekosten. Wij hebben probleem met contract met leverancier. Gas echt duur! Paar jaar geleden energietoeslag. Met die extra kosten konden wij het betalen.

Er was een potje vanuit het Rijk, dat was gelijk op.

Veel dat Dordrecht biedt is mooi. Maar het niet kunnen afsluiten van tandartszorg, wat betekent dat je gebit zichtbaar verslechtert, dat maakt het zichtbaar dat je onderaan de maatschappij hangt.

Ook werd een paar maal genoemd dat alleenstaanden zoveel minder ondersteuning kunnen krijgen dan gezinnen met kinderen.

Voor gezinnen doen ze heel veel. Ik heb alleen het gevoel dat alleenstaanden, de mensen zonder kinderen, in het vergeethoekje komen.

Ten slotte werd duidelijk dat lang niet alle minimaregelingen bij de respondenten bekend zijn. Hier zou de gemeente ook wat pro-actiever mogen optreden:

Gemeenten moeten mensen die zij kennen actief benaderen. Veel regelingen zijn niet bekend. Je denkt vaak: ik kom toch niet in aanmerking.

Vaker contact opnemen. Als de medewerker mij belde, dan had hij iets voor mij. Maar ik vond het wel moeilijk om over die drempel heen te gaan. Ze zijn toch te afwachtend, terwijl mensen een schaamtegevoel hebben. Ik wilde niet bellen.

Hieraan verbonden werd nog het advies gegeven om mensen die voor een regeling in aanmerking komen op een af andere wijze te registreren, zodat bij een volgende aanvraag niet opnieuw alle gegevens aangeleverd hoeven te worden.[4]
Ook zou de gemeente kunnen wijzen op andere inkomensondersteunende regelingen.

Maar het zou fijn zijn als je ergens bekend bent, dan ook ergens anders die info te vinden is. Met kleurtjes. Ze weten alles van je, maar je moet het 26x weer uitleggen.

Je moet echt met de billen bloot en dat moet elke keer. Geef bijvoorbeeld een code en dan weten ze waar je voor in aanmerking komt

[4] Het is mogelijk dat dit nu al gebeurt, maar respondenten voeden dit niet zo.

Bij elke stap moet je bewijzen dat je arm genoeg bent, dat je autistisch genoeg bent.

Bij de Dordtpas weten ze wie in aanmerking komen, gebruik die gegevens om mensen te benaderen voor andere regelingen.

8 Conclusies en aanbevelingen

Voor dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met inwoners van de gemeente Dordrecht die moeten rondkomen van een laag inkomen.
In de voorgaande hoofdstukken hebben we beschreven hoe deze inwoners hun financiële situatie ervaren. We zijn daarbij ingegaan op de vraag hoe zij de eindjes aan elkaar knopen en in hoeverre zij financiële stress of financiële problemen ervaren. Daarnaast hebben we gevraagd of zij gebruikmaken van inkomensondersteuning en naar de redenen om dat wel of niet te doen. In dit laatste hoofdstuk formuleren we de conclusies en doen we aanbevelingen voor de ondersteuning van financieel kwetsbare inwoners.

8.1 Conclusies

Het merendeel van de respondenten ervaart financiële stress
Als alles gaat zoals het moet gaan, kunnen de meeste respondenten goed rondkomen. De stress wordt veroorzaakt door continu op de loer liggende onvoorziene uitgaven. Onvoorzien in die zin dat mensen weten dát de uitgaven ooit nodig zullen zijn, maar niet wanneer deze uitgaven gedaan moeten worden. Dat kan gaan om een kapotte wasmachine, onverwachte zorgkosten of een dier dat naar de dierenarts moet. Respondenten met een financiële buffer of familieleden die bij kunnen springen als dat nodig is, ervaren meer rust. Ook uitzicht op betere tijden, bijvoorbeeld bij respondenten die verwachten op korte termijn weer aan het werk te kunnen, vermindert de stress.

Sparen lukt maar een enkeling, de wijze waarop is lang niet altijd wenselijk
Het lukt de meeste respondenten niet om voldoende buffer op te bouwen om onverwachte uitgaven op te kunnen vangen. Er blijft aan het eind van de maand geen geld over. Er zijn wel andere methoden die genoemd worden. Zo gaat vakantiegeld zelden naar vakanties, maar wordt gebruikt om een nieuwe wasmachine te kopen of andere noodzakelijke uitgaven te doen. Maar juist het feit dat vakantiegeld niet ingezet kan worden voor ontspanning, draagt bij aan onrust en stress.
Een andere methode die meermaals genoemd werd is sparen via het voorschot aan de energiemaatschappij. Door het voorschot niet te laag te stellen is er een reële kans op geld terug aan het eind van het jaar. Door dan ook nog eens heel zuinig om te gaan met energie, soms zelfs door in de kou zitten, wordt de kans op een teruggave nog groter. Ook deze vorm van ‘sparen’ is niet wenselijk te noemen.

Sociale participatie is vaak de eerste post die erbij inschiet, waardoor sociaal isolement dreigt
Veel respondenten geven aan het moeilijk te vinden dat er nooit eens iets extra’s kan. Een uitje, een etentje, een reisje met de trein, het hakt er allemaal (te veel) in. Respondenten vertelden dat ze uitnodigingen afslaan vanwege het geld, hierdoor kan hun sociale leven in het gedrang raken. Een instrument dat door de gemeente wordt ingezet om dit soort activiteiten juist wel mogelijk te maken is de Dordtpas. De meeste respondenten kennen deze Dordtpas en waarderen het ook positief. Opvallend was wel dat kritiek op de Dordtpas zich vooral richtte op bijkomende kosten. Respondenten gebruiken de Dordtpas vooral voor die activiteiten die geheel gratis zijn. Zelfs de reis er naartoe kan al reden zijn om van een activiteit af te zien. Voor kinderen staat er een kindtegoed op de Dordtpas, alleenstaanden zouden ook iets dergelijks voor zichzelf willen.

Inkomensondersteunende regelingen zijn lang niet altijd bekend, worden als ingewikkeld ervaren of de criteria zijn niet duidelijk

De gemeente Dordrecht kent verschillende inkomensondersteunende regelingen die minima kunnen helpen bij het rondkrijgen van de begroting. Echter, lang niet al deze regelingen zijn bij alle respondenten bekend. Zouden zij ze wel kennen, dan zouden zij hier wel gebruik van maken.[5]

Wat opviel was dat sommige respondenten de ene regeling wel kende en een andere niet. Zij vroegen zich af waarom zij bij de aanvraag van regeling A niet op het bestaan van regeling B werden gewezen.

Een ander opmerkelijk punt was dat respondenten de regeling wel kenden, maar ten onrechte dachten niet in aanmerking te komen. Zij dachten bijvoorbeeld dat inkomen te hoog was, dat zij te veel spaargeld achter de hand hadden of dat er pas recht is na een aantal jaren op een laag inkomen geleefd te hebben (bij een regeling waarbij dat niet het geval is).

Het liefst ontvangen inwoners met een laag inkomen rechtstreekse hulp bij het dagelijkse rondkomen, bij voorkeur in de vorm van een vrij besteedbaar budget

Als het gaat om ondersteuning van de gemeente, dan is er een duidelijke voorkeur voor een stuk extra inkomen, dat naar eigen invulling gebruikt kan worden. Het Persoonlijk Minimabudget (PMB) is zo'n voorziening, maar niet iedere inwoner komt voor deze toeslag in aanmerking.[6]

Daarnaast verwezen respondenten naar een boodschappenbon die via de Voedselbank wordt verstrekt; zoiets zou de gemeente ook moeten hebben. Of, zoals een andere respondent opperde: Net als huur- of zorgtoeslag, zou er boodschappentoeslag moeten zijn.

Ook een budget op de Dordtpas, zoals dat nu alleen voor kinderen mogelijk is, werd genoemd.

8.2 Discrepantie theorie en praktijk

In de voorgaande paragraaf is duidelijk geworden dat inwoners met een laag inkomen de begroting maar met moeite rond krijgen, dat zij moeten bezuinigen op posten zoals sociale participatie en dat onverwachte tegenvallers nauwelijks op te vangen zijn. Toch is er in de minimumvoorbeeldbegrotingen ruimte voor sociale participatie en ook voor het reserveren voor grotere uitgaven die je niet maandelijks doet (zoals witgoed of een winterjas). Waarom werkt dit niet in de praktijk?

De minimumvoorbeeldbegrotingen kennen geen historie

In de minimumvoorbeeldbegrotingen gaan we uit van een neutrale situatie: bij een gegeven (laag) inkomen horen bepaalde uitgaven, te weten de vaste lasten, huishoudelijke uitgaven, reserveringsuitgaven en uitgaven aan sociale participatie. In hoofdstuk 3 van deze rapportage hebben we laten zien dat het met een minimuminkomen zou moeten lukken om al deze uitgaven te bekostigen.

5 Bewust niet-gebruik (de regeling wel kennen, maar er geen gebruik van maken, bijvoorbeeld vanwege schaamte) zijn we nauwelijks tegengekomen. Dat kan te maken hebben met de doelgroep: respondenten die zichzelf hebben opgegeven om over hun financiële situatie te praten, zullen over het algemeen minder schaamte voelen ten aanzien van dit onderwerp

6 Het Persoonlijk minimabudget (PMB) is bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot de AOW-leeftijd, die minimaal 1 jaar moeten rondkomen van een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Er is geen recht op het PMB als er zicht is op inkomensverbetering en bij gebleken onvoldoende inspanningen om tot inkomensverbetering te komen.

Dit is de blanco situatie. Het is goed om te bedenken dat dit nooit de werkelijkheid is, mensen komen ook ergens vandaan, van een situatie waarin alles wellicht nog anders was.
Zo zijn er respondenten die een auto hebben aangeschaft in de periode dat zij nog geen laag inkomen hadden. Zij willen die auto nu niet kwijt, bijvoorbeeld omdat hen dat nu mogelijkheden voor maatschappelijke deelname biedt. Vanwege die auto komen zij dan niet in aanmerking voor kwijtschelding van lokale lasten. Ook kunnen mensen huisdieren hebben, die zij in betere tijden goed konden onderhouden, maar die nu zwaar op de begroting kunnen drukken.
Met dergelijke zaken wordt in de begroting geen rekening gehouden, omdat de begrotingen niet uitgaan van 'een verleden'. En dit verleden maakt dat het plaatje er vaak anders uitziet dan in de papieren werkelijkheid.

Alle inkomsten en uitgaven worden vertaald naar maandbedragen

In de minimumvoorbeeldbegrotingen zijn alle bedragen omgerekend naar maandbedragen, zodat iedere maand er hetzelfde uitziet. In de praktijk is dat niet het geval. De vakantietoeslag wordt meestal niet maandelijks uitgekeerd en de kinderbijslag wordt een keer per kwartaal uitbetaald. In de begrotingen zijn die bedragen opgenomen als gemiddelde maandbedragen.
Ook de uitgaven zijn gemiddelde bedragen, die wellicht niet elke maand terugkomen. Zo is een bezoek aan de kapper ondergebracht bij de post 'persoonlijke verzorging', waarbij we uitgaan van een beperkt aantal bezoeken aan de kapper per jaar.
In de praktijk werkt dit uiteraard anders. Het bedrag voor de kapper moet in één keer betaald worden. En de ene maand is duurder dan de andere. Feestdagen of meerdere verjaardagen binnen een maand kunnen de maandplanning behoorlijk verstoren.

Rondkomen van een laag inkomen wordt moeilijker als dit langdurig en zonder uitzicht op verbetering is

Waarschijnlijk zal het veel mensen lukken om één of een paar maanden rond te komen volgens de voorbeeldbegrotingen. Kijkend naar de huishoudboekjes van de respondenten zien we dat de grootste uitgavenposten (huur, energie, verzekeringen, boodschappen), over het algemeen niet hoger zijn dan de opgenomen bedragen.
Het is een ander verhaal om dit jaren vol te houden, zonder uitzicht op inkomensverbetering. Dan is het elke maand opnieuw de puzzel leggen. Dat continu bezig zijn met rondkomen kan stress veroorzaken en het geld om te ontspannen 'thuis met vrienden, lekker kaasje, barbecue wijntje of biertje' is er niet. Doe je dit wel, dan kan er een tekort ontstaan, waardoor het nog lastiger wordt om dit een volgende maand weer dicht te krijgen.
We zagen dat de respondenten in dit onderzoek die dachten op (korte) termijn weer aan het werk te kunnen of die in betere tijden een buffer hadden opgebouwd, het omgaan met laag inkomen als minder belastend ervaarde dan de mensen die dit niet hadden.

Voor ieder doel een andere regeling met eigen criteria

Om mensen met een laag inkomen goed rond te laten komen, kent de overheid verschillende inkomensondersteunende maatregelen. Landelijke toeslagen van de Rijksoverheid, zoals huur- of zorgtoeslag en gemeentelijke toeslagen die zich veelal ook een specifiek doel richten. In Dordrecht zijn dat onder andere de Dordtpas voor sociale participatie, een collectieve zorgverzekering voor zorgkosten en een OV-regeling voor vervoer.

In dit onderzoek kwam naar voren dat respondenten lang niet van alle regelingen op de hoogte zijn of dat zij dachten niet voor deze regelingen in aanmerking te komen.
De gemeente Dordrecht doet al veel om deze regelingen onder de aandacht te brengen, maar het blijft voor de doelgroep lastig alle regelingen te kennen, te doorgronden en aan te vragen.

Niet alle kosten zijn in de voorbeeldbegrotingen opgenomen

De voorbeeldbegrotingen gaan uit van algemene noodzakelijke kosten van het bestaan. Voor huishoudens met een laag inkomen valt een auto hier niet onder. Ook met de kosten van roken wordt geen rekening gehouden.
En zo kwamen we in dit onderzoek meer kosten tegen, die niet in de voorbeeldbegrotingen zijn opgenomen. In deze rapportage zijn we dieper ingegaan op drie van deze kostensoorten. Respondenten met kinderen vertelden dat zij hun kinderen niet de dupe wilde laten worden van hun lage inkomen, inwoners met huisdieren willen volledige zorg bieden inclusief speciaal voer of bezoek aan de dierenarts als dat nodig is. En soms hebben mensen zelf zorgkosten die niet op een andere manier vergoed kunnen worden.
Maar er zijn meer kosten te bedenken die buiten de begroting vallen, zoals de aflossing van schulden, een hogere huur dan waar we in de begroting van uitgaan of een hogere energierekening vanwege een energie-onzuinige woning.

'Arm zijn is duur'

Een van de deelnemers aan de focusgroep maakte de opmerking 'arm zijn is duur'. Deze opmerking is in dit rapport aangehaald, omdat het wijst op een aspect waar misschien te weinig bij stil gestaan wordt. Keuzes die passen bij een net-passend budget, kunnen ook weer kosten met zich meebrengen.
Zo werd in dit onderzoek genoemd dat witgoed ook tweedehands gekocht kan worden, maar dat dan wel iets geregeld moet worden voor de bezorging, want die zit er meestal niet gratis bij in. Ook is tweedehands witgoed minder energiezuinig, leidt tot hogere onderhoudskosten en is eerder weer aan vervanging toe.

Bijlage 1 | Onderzoeksverantwoording

Interviews

In het totaal zijn er 25 mensen online geïnterviewd en hebben er twee focusgroepen plaatsgevonden met ieder 7 deelnemers. De focusgroepen hebben plaatsgevonden in Dordrecht. De doelgroep van dit onderzoek waren inwoners uit Dordrecht met een laag inkomen d.w.z. € 2.000 netto voor alleenstaanden en € 3.000 voor paren. Dit is exclusief landelijke toeslagen.
De gegevens van de deelnemers zijn volledig anoniem verwerkt. Als dank voor hun deelname kregen de deelnemers een cadeaubon van € 30 voor een interview en € 50 voor deelname aan de focusgroep. De interviews en de focusgroepen hebben plaatsgevonden in de maanden mei en juni 2026.

Werving deelnemers

De deelnemers voor de interviews en de focusgroepen zijn geworven via flyers**.** Deze zijn verspreid bij verschillende maatschappelijke organisaties in Dordrecht die direct in contact staan met inwoners van Dordrecht met een laag inkomen. Op de flyers stond dat deelnemers zich konden aanmelden door contact op te nemen met het Nibud. Ook is een oproep gedaan in Dordt Centraal (lokale weekkrant) en via de nieuwsbrief van de Dordtpas.

Screening

Voordat de mensen konden deelnemen aan het onderzoek, moest er eerst een korte screening plaatsvinden om te kijken of de mensen tot de doelgroep behoorden. De selectiecriteria waren:

- De deelnemer moet een zelfstandig huishouden voeren;
- Hij/zij moet een inkomen onder 150 procent van het wettelijk sociaal minimum hebben;
- De deelnemer moet een inwoner zijn van de gemeente Dordrecht.

Daarnaast is gelet op factoren als huishoudsamenstelling (alleenstaand, eenoudergezin, gezin zonder kinderen, gezin met kinderen) en inkomstenbron (loondienst, zzp, WWB, AOW) om zoveel mogelijk spreiding te creëren. Om meer inzicht te krijgen in waarom mensen geen gebruik maken van inkomensondersteunende voorzieningen die de gemeente aanbiedt, is ook geselecteerd op wel of niet gebruik van tegemoetkomingen.

Focusgroep

Daarnaast vonden er twee focusgroep-bijeenkomsten plaats op 27 mei 2026 in Dordrecht. Beide focusgroepen bestond uit 7 deelnemers met een laag inkomen, wonende in Dordrecht. In bijlage 2 is een tabel opgenomen met de kenmerken van de respondenten.

Bijlage 2 | Achtergrondkenmerken respondenten

In totaal hebben 33 inwoners met een laag inkomen aan het onderzoek deelgenomen; 6 deelnemers namen zowel deel aan de interviews als aan de focusgroepen.

Onderzoek	Leeftijd	Gender	Huishoudsituatie	Inkomen	Inkomen partner	Woning
Interview	36	V	Alleen, zonder kinderen	Wajong		Huur
Interview	36	V	Met partner, met kinderen	Geen inkomen	Loondienst	Huur
Interview	53	V	Alleen, zonder kinderen	WIA		Huur
Interview	80	V	Alleen, zonder kinderen	AOW		Huur
Interview	37	V	Alleen, met kinderen	Bijstand		Huur
Interview	47	M	Alleen, zonder kinderen	WW		Huur
Interview	67	V	Alleen, zonder kinderen	Loondienst		Huur
Interview	51	V	Met partner, met kinderen	Loondienst	WIA	Huur
Interview	44	V	Met partner, met kinderen	WIA	Loondienst	Huur
Interview	85	M	Met partner, zonder kinderen	AOW	AOW	Huur
Interview	37	V	Alleen, met kinderen	Bijstand		Huur
Interview	58	V	Alleen, zonder kinderen	Bijstand		Huur
Interview	43	V	Met partner, met kinderen	Loondienst	Loondienst	Koop
Interview	45	M	Met partner, zonder kinderen	WIA	Geen inkomen	Koop
Interview	54	V	Alleen, zonder kinderen	WIA		Huur
Interview	65	V	Alleen, zonder kinderen	Bijstand		Huur
Interview	35	V	Alleen, met kinderen	WIA		Huur
Interview	67	V	Alleen, zonder kinderen	AOW		Koop
Interview	61	V	Alleen, zonder kinderen	WAO		Huur
Interview	83	V	Alleen, zonder kinderen	AOW		Koop
Interview	52	V	Alleen, zonder kinderen	WIA		Huur
Interview	75	V	Alleen, zonder kinderen	AOW		Koop
Interview	49	M	Alleen, zonder kinderen	WIA		Huur
Interview	35	V	Alleen, zonder kinderen	Ziektewet		Huur
Interview	36	M	Alleen, zonder kinderen	Wajong		Koop
Focusgroep I	49	M	Alleen, zonder kinderen	WAO		Huur
Focusgroep I	35	V	Alleen, zonder kinderen	Ziektewet		Huur
Focusgroep I	37	V	Alleen, met kinderen	Bijstand		Huur
Focusgroep I	69	M	Alleen, zonder kinderen	AOW		Huur
Focusgroep I	54	M	Alleen, zonder kinderen	Bijstand		Huur
Focusgroep I	61	V	Alleen, zonder kinderen	WAO		Huur
Focusgroep I	35	M	Alleen, zonder kinderen	WAO		Koop
Focusgroep II	68	V	Alleen, met kinderen	AOW		Huur
Focusgroep II	53	V	Alleen, met kinderen	WAO		Huur
Focusgroep II	36	V	Alleen, zonder kinderen	Wajong		Huur
Focusgroep II	59	V	Alleen, zonder kinderen	WAO		Koop
Focusgroep II	70	V	Alleen, zonder kinderen	AOW		Koop
Focusgroep II	50	V	Alleen, zonder kinderen	WW		Koop
Focusgroep II	40	V	Alleen, met kinderen	WW		Koop

In onderstaande tabellen is de verdeling van de deelnemers naar inkomensniveau weergegeven. Het gaat om het netto inkomen, exclusief toeslagen. Hierbij zijn we uitgegaan van het inkomen dat door de deelnemers zelf is opgegeven; wij hebben dit niet gecontroleerd.

Verdeling inkomens alle deelnemers (33)

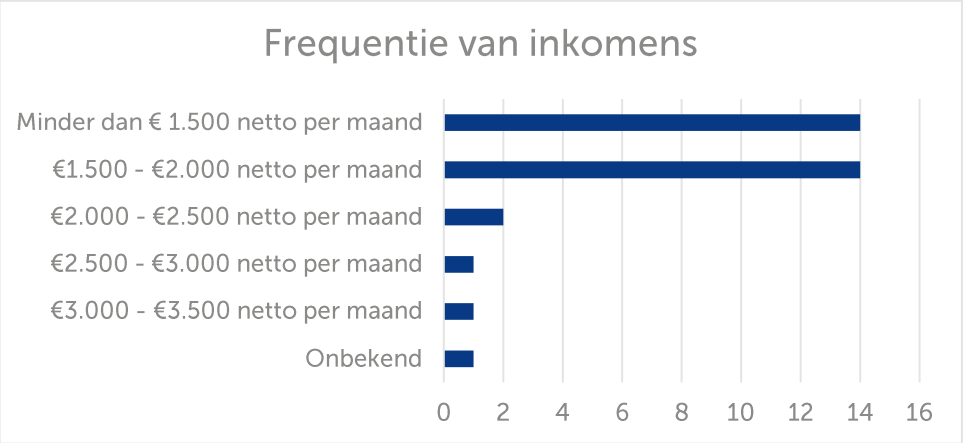

Verdeling inkomens deelnemers aan de interviews (25)

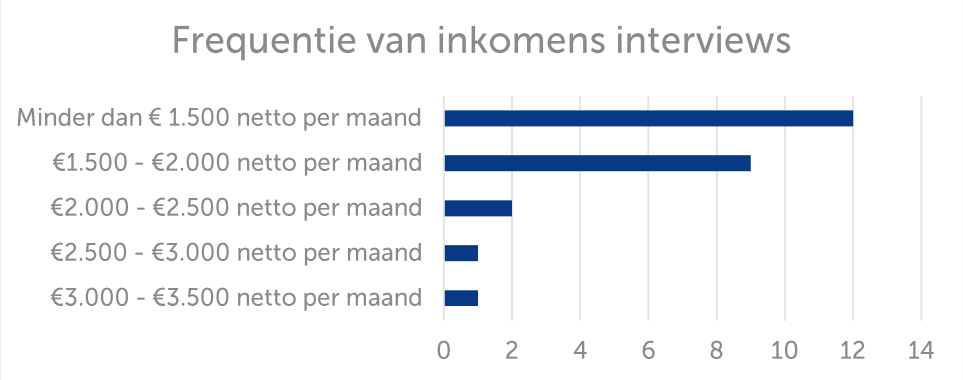

Verdeling inkomens deelnemers aan de focusgroepen (14)

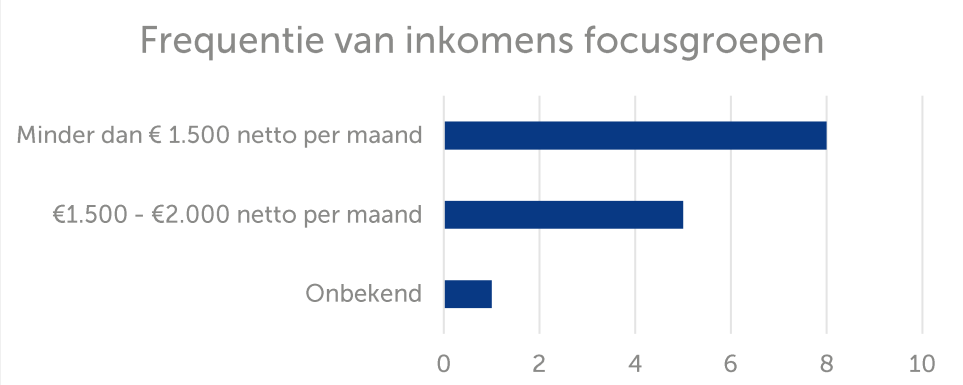

Bijlage 3 | Vragenlijst interview

Inleiding
Goedendag. Bedankt dat wij je mogen interviewen. Mijn naam is [voorstellen] en ik werk bij het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud). We doen onderzoek naar de kosten van levensonderhoud in opdracht van de gemeente Dordrecht. De vragen gaan over hoe jij het ervaart om rond te komen. Het gesprek duurt ongeveer 30-45 minuten. Vind je het goed dat ik het gesprek opneem? Dat maakt het voor mij makkelijker om ons gesprek hierna uit te werken. Wij zullen jouw antwoorden anoniem verwerken. We gebruiken de opname alleen voor het uitwerken van de interviews. Er zal niets van het interview voor andere doeleinden worden gebruikt. Na afronding van het onderzoek worden alle opnames verwijderd.

Als dank voor jouw deelname ontvang je een online cadeaubon van € 30. Deze sturen we op via de mail.

Introductie
Voordat we gaan beginnen. Zou jij je eerst willen voorstellen? Je hebt al een paar vragen beantwoord in de online vragenlijst maar het is leuk om het van jezelf te horen (*leg antwoorden vragenlijst er wel naast*). Wat is je leeftijd, met wie woon je in een huis, wel/geen kinderen en wat je zoal doet in het dagelijkse leven.
Woon je in een koop- of huurhuis? Indien kinderen: ingaan op aantal/leeftijd kinderen, hoeveel wonen er nog thuis en hebben kinderen een eigen inkomen. Dragen zij financieel bij aan het huishouden?

RONDKOMEN
In het eerste deel van het gesprek wil ik het graag met je hebben over rondkomen.
1. Je hebt aangegeven dat jij (en jouw gezin) moeten rondkomen van € …….. per maand. Klopt dat bedrag?
2. Kun jij met het inkomen van jezelf (en jouw mogelijke partner/huisgenoot (thuiswonend kind met zelfstandig inkomen) goed rondkomen? Anders gezegd: kun je maandelijks alle noodzakelijke uitgaven betalen?
3. Lukt het je om vooruit te kijken, kun je bijv. geld opzij leggen voor als er maanden aankomen waarin extra uitgaven nodig zijn, zoals feestdagen, verjaardagen, huwelijken, etc.
4. En kun je (onverwachte) tegenvallers opvangen, bijv. als de wasmachine kapot gaat? Doorvragen: Heb je wel eens te maken gehad met onverwachte grote uitgaven? Kun je dit toelichten? Wat waren dit voor uitgaven? Hoe ging je hiermee om? Wat betekende deze grote uitgaven voor rondkomen?
5. Kun je op een schaal van zeer slecht tot zeer goed (cijfer 0-10) aangeven hoe je het ervaart om rond te komen van jouw inkomen? Kun je dit toelichten?

Indien moeilijk rondkomen
6. Hoe komt het dat je niet makkelijk kunt rondkomen? Eerst open en dan geholpen: Inkomen te laag, persoonlijk onvermijdbare uitgaven (huur te hoog, andere uitgave te hoog, ziektekosten, schulden)/ niet goed met geld omgaan/ krijg geen inkomensondersteuning

7. Tegen wat voor problemen loop je hierdoor aan? Hoe ga je daarmee om/ wat doe je om deze problemen op te lossen ? Bij wie kun je terecht bij financiële problemen? Waar ga je naartoe bij hulp?

Eerst OPEN en dan goed doorvragen. Eventueel helpen met wat voorbeelden: Bezuinigen/extra inkomen krijgen/hulp vragen (lenen bij vrienden)/hulp in natura/kosten delen/rekeningen laten liggen/geld lenen, zwart geld, sociaal netwerk Hier kun je ook vragen naar andere klachten, niet zover gaan als de cliëntenraad wil, maar bijv. wel of er stress is, verzuim van school of werk, sociale uitsluiting (niet naar feestjes, etc).

8. Zijn er dingen die je niet kunt doen door je financiële situatie die je wel graag zou willen doen? Goed doorvragen op krapte risico
   Als geen reactie, dan bijvoorbeeld: woning niet voldoende verwarmen, familie/vrienden niet minimaal 1x per maand kunnen uitnodigen om te komen eten (sociale participatie), etc. Als kinderen: Zijn er dingen die je je (klein)kinderen niet kunt geven door jouw financiële situatie?

Indien goed kunnen rondkomen:

9. Hoe lukt het je om goed rond te komen? Kun je tips geven aan huishoudens die dat niet goed lukt? (check op (aangeleerde) vaardigheden)

10. Hoe lang kom je al rond van dit inkomen?

11. Heb je in de afgelopen jaren te maken gehad met een inkomensdaling of -stijging?
    Zo ja:
    a. Waardoor ontstond deze daling/stijging?
    b. Hoe heb je dit ervaren?
    c. Ben je anders met je geld omgegaan toen je minder/meer te besteden kreeg? *Bijvoorbeeld bezuinigen of toeslagen aanvragen om je inkomen te verhogen.* ***Let op: als hier bezuinigen wordt genoemd, dan meteen doorgaan met vraag 12a.***

12. Heb je weleens bezuinigd?
    Zo ja:
    a. Hoe heb je bezuinigd?
    b. Op welke uitgaven heb je bezuinigd?
        i. Zijn er uitgaven waar je bewust niet op bezuinigt?
        Zo ja: Waarom bezuinig je niet op deze uitgaven?
    c. Heb je methoden die je gebruikt om te bezuinigen? *Als geen reactie, dan: Denk hier bijvoorbeeld aan het maken van een boodschappenlijstje, de pinpas thuislaten of aan het begin van de week een bedrag pinnen en op = op.*
        i. Heb je aan de hand van jouw uitgavenpatroon gekeken waarop je zou kunnen bezuinigen en wat het opleverde?
    d. Zijn er bepaalde momenten waarop je (extra) gaat bezuinigen?
    e. Is jouw manier van bezuinigen de afgelopen jaren veranderd?

UITGAVEN

13. Is het nog gelukt om je vaste lasten en belangrijkste uitgavenposten op een rij te zetten ter voorbereiding op dit gesprek?

Indien Ja: Hoe vond je dit om te doen?
Indien nee: kun je dit toelichten?

- Hoeveel geef je per maand uit aan de huur? (Ontvang je huurtoeslag, hoeveel?)

- Hoeveel geef je per maand uit aan de zorgverzekering (Ontvang je zorgtoeslag en hoeveel?)
- Hoeveel geef je per maand uit aan gas, elektriciteit en water (energiekosten)?
- Hoeveel geef je per maand uit aan boodschappen, eten?
- Heb je een auto? Hoeveel geef je per maand uit aan autokosten (zoals benzine, verzekering)?
- Kosten specifiek voor kinderen?

14. Kun je een schatting geven welk bedrag je vrij te besteden hebt? Hiermee bedoelen we het bedrag dat je overhoudt nadat je vaste lasten zoals huur/hypotheek, energie, verzekeringen etc hebt betaald. Abonnementen zoals sportvereniging vallen onder vrij te besteden bedrag?

15. Kun je benoemen wat je 3 grootste uitgavenposten zijn? Weet je hoeveel geld je per maand aan deze posten kwijt bent? Liefst bedrag of schatting, als respondent dat niet weet dan globaal een inschatting van deel van inkomen, bijvoorbeeld de helft of een kwart

Check ook op onvermijdbare culturele uitgaven bijvoorbeeld goede doelen, financiële ondersteuning familie (buitenland), bepaalde feesten (religieuze feesten, huwelijken)

BEGROTING ERNAAST LEGGEN

Dank dat je deze uitgaven met ons wilt delen. Vanuit het Nibud maken wij begrotingen van verschillende typen huishoudens. Laten we deze eens naast jouw uitgaven leggen. Ik hoor dan graag jouw reactie! Bespreken begroting. Per post bij langs gaan en indien afwijkend horen wat zij daarvan vinden. Herkenbaar of niet met toelichting

16. Kom je iedere maand geld tekort of houd je geld over?
Bij geld over: Kun je aangeven wat je met dit geld doet? Waar geef je dit geld aan uit? Spaar je? Heb je een spaarbuffer? Waarom wel/niet. Maak je hier wel eens gebruik van?
Bij geld tekort: Hoe ga je hiermee om?

17. Heb je het gevoel dat je grip hebt op je geldzaken? Als verdere uitleg nodig bij grip: heb je het gevoeld dat je jouw geldzaken in de hand hebt? Waarom wel/niet? Op welke manier houd je grip op je geldzaken?

18. Hoe denk je dat jouw toekomst eruit ziet op financieel gebied? Verwacht je dat jouw netto huishoudinkomen de komende tijd zal veranderen? Denk je dat je jouw geldzaken in de toekomst goed kunt regelen?

19. Verwacht je dat de algemene economische situatie in Nederland de komende tijd zal veranderen? Maak je je zorgen?

20. Heb je op dit moment betalingsachterstanden/ schulden? *Let op: als nee, eerst verder doorvragen (bijvoorbeeld vragen naar openstaande rekeningen, rood staan, BNPL, Tikkies)*

21. Heb je hulp bij het oplossen van deze schulden? Of bij het goed kunnen rondkomen? Weet je waar je hulp zou kunnen vinden?

22. Van wie krijg je deze hulp? ***(Maak onderscheid formele – informele hulp)***

23. Heb jij of iemand bij jou thuis te maken met zorgkosten?

Denk bijvoorbeeld aan huishoudelijke hulp of verpleging, hoge vervoerskosten door het vaak bezoeken van de arts of het ziekenhuis, of kosten in verband met hulpmiddelen (zoals een rolstoel).

INKOMENSONDERSTEUNING

De gemeente en de Rijksoverheid bieden verschillende inkomensondersteunende voorzieningen aan. Deze voorzieningen zijn bedoeld om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen. Welke inkomensondersteunende regelingen ken jij?
(Let op verschil landelijke toeslagen (zoals zorgtoeslag, huurtoeslag, KOT) en gemeentelijke regelingen)

24. Ken jij deze regelingen? Weet jij of je recht hebt op deze regelingen?
Maak je gebruik van deze voorzieningen?
Zo ja: Van welke voorzieningen maak je gebruik?
Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorzieningen?

25. Er zijn diverse landelijke toeslagen: huurtoeslag, zorgtoeslag en (indien kinderen) het kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag
Let op: als de voorziening al bij vraag 24 is genoemd, hier niet nogmaals noemen.
a) Ken je deze toeslagen?
b) Denk je dat je voor deze toeslagen in aanmerking komt, waarom wel/niet?
c) Maak je gebruik van een of meer van deze toeslagen?
d) Zo nee, waarom maak je hier geen gebruik van?

26. De gemeente Dordrecht biedt verschillende inkomensondersteunende regelingen aan, ik loop ze met je door:
Als de voorziening al bij vraag 24 is genoemd, hier niet nogmaals noemen.

- De Dordtpas (gratis voor minima tot 140% bijstandsnorm)
  a) Ken je deze voorziening?
  b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  c) Maak je gebruik van deze voorziening?
  d) *Zo nee:* Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

- Collectieve ziektekostenverzekering, het VGZ Gemeentepakket
  a) Ken je deze voorziening?
  b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  c) Maak je gebruik van deze voorziening?
  d) *Zo nee:* Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

- Individuele bijzondere bijstand (voor bijzondere noodzakelijke kosten)
  a) Ken je deze voorziening?
  b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  c) Maak je gebruik van deze voorziening?
  d) Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

- Kwijtschelding lokale belastingen
  a) Ken je deze voorziening?
  b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  c) Maak je gebruik van deze voorziening?
  d) *Zo nee:* Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

- Het persoonlijk minimabudget ***Let op: alleen voor inwoners tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd die 1 jaar of langer een laag inkomen hebben en geen zicht hebben op inkomensverbetering!***
    a) Ken je deze voorziening?
    b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
    c) Maak je gebruik van deze voorziening?
    d) *Zo nee:* Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

- OV-regeling. Gratis OV op bepaalde tijden en bepaalde trajecten in de regio
    a) Ken je deze voorziening?
    b) Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
    c) Maak je gebruik van deze voorziening?
    d) *Zo nee:* Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?

27. Je hebt net al een aantal redenen genoemd om geen gebruik te maken van bepaalde voorzieningen. Zijn er nog andere redenen die nog niet zijn genoemd? **OF**
Zijn er voor jou redenen om inkomensondersteunende voorzieningen niet aan te vragen?

Uit onderzoek komen de volgende redenen naar voren. Die wil ik graag een voor een bij langs gaan. Kun jij aangeven of dit voor jou een rol speel?
Let op: Als al genoemd bij 25 of 26, hier niet nogmaals noemen:
- je hand niet willen ophouden
- ik heb het niet nodig
- liever hulp van familie of kerk
- bang om te moeten terugbetalen
- het levert te weinig op
- gegevens niet willen afstaan
- in het verleden afgewezen
- veel aanvullende voorwaarden

28. Welk advies zou jij geven aan de gemeente Dordrecht als het gaat om ondersteuning van mensen met een lager inkomen? Hoe kan de gemeente deze mensen beter helpen?

29. We zijn aan het einde gekomen van dit interview. Is er nog iets dat je kwijt wilt?

30. De resultaten van deze interviews zullen verder worden besproken in twee groepen van 6 tot 8 personen. De groepen bestaan uit mensen die ook aan een interview als dit hebben deelgenomen plus mensen die alleen aan het groepsgesprek willen deelnemen. De informatie vanuit de groep verwerken we ook in dit onderzoek.
Zou je interesse hebben om binnen een groep over dit onderwerp door te praten? Daar krijg je uiteraard ook een vergoeding voor.

Ken je nog andere mensen die deel zouden willen nemen aan zo'n groep? Of die zo'n gesprek als dit met ons zouden willen voeren?

31. Als laatste wil ik nog even het e-mail adres checken zodat wij de cadeaubon kunnen mailen.

Ik wil je nogmaals bedanken voor jouw deelname en je nog een fijne dag/avond toewensen.

Bijlage 4 | Focusgroep kosten levensonderhoud

Inleiding
Fijn dat jullie willen deelnemen aan deze focusgroep. We doen onderzoek naar de kosten van levensonderhoud in opdracht van de gemeente Dordrecht. De vragen gaan over hoe jullie het ervaren om rond te komen. De focusgroep duurt 2 uur met een kleine pauze halverwege.

Vinden jullie het goed dat wij het gesprek opnemen? Dat maakt het voor ons makkelijker om ons gesprek hierna uit te werken. Wij zullen jullie antwoorden anoniem verwerken. We gebruiken de opname alleen voor het uitwerken van de focusgroep. Na afronding van het onderzoek worden alle opnames verwijderd. Als dank voor jullie deelname ontvangen jullie een cadeaubon van 50 euro. Deze sturen we op via de mail of via de post.

Zijn er tot zover vragen?

Introductie
Graag wil ik beginnen met een voorstelronde. Wat is je leeftijd, met wie woon je in een huis, wel/geen kinderen en wat je zoal doet in het dagelijkse leven. Woon je in een koop- of huurhuis?

Mijn naam is [voorstellen] en ik werk bij het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud).

RONDKOMEN
We gaan beginnen met een casus, deze zal ik voorlezen en daarna zullen we het aan de hand van een aantal vragen bespreken. Het staat ook op papier, mocht je willen meelezen of wat teruglezen.

Lees deze rustig door en vul de vragen in dan gaan we die straks (over 5 min) bespreken.

Case inbrengen, bijvoorbeeld Cynthia + fictieve begroting:
- Wat vinden jullie van de leefsituatie van Cynthia? Wat is het eerst wat in jullie opkomt?
- Welk cijfer zouden jullie haar geven? Waarom?
- Welk advies zouden jullie Cynthia geven?
- Herkennen jullie je in de situatie van Cynthia? Waarin wel/niet?

Ervaring eigen situatie – casus vergelijken
- Kun je op een schaal van zeer slecht tot zeer goed (cijfer 0-10) aangeven hoe je het ervaart om rond te komen van jouw inkomen? Net zoals jullie hebben gedaan bij Cynthia?
- Waarom geef je jezelf hetzelfde cijfer, lager of een hoger cijfer dan Cynthia?
- Wanneer geef je rondkomen een lager cijfer? Wat moet er dan precies gebeuren? Schrijf maar op.
- Wanneer geef je rondkomen een hoger cijfer? Wat moet er dan precies gebeuren?

Verder doorgaan op rondkomen

- Hoe komt het dat je niet makkelijk kunt rondkomen?
- Tegen wat voor problemen loop je hierdoor aan? Hoe ga je daarmee om/ wat doe je om deze problemen op te lossen? Bij wie kun je terecht bij financiële problemen? Waar ga je naartoe bij hulp?
- Zijn er dingen die je niet kunt doen door je financiële situatie die je wel graag zou willen doen? Goed doorvragen op krapte risico
- Kom je iedere maand geld te kort of houd je geld over?
    - **Bij geld over**: Kun je aangeven wat je met dit geld doet? Waar geef je dit geld aan uit?
    - Spaar je? Heb je een spaarbuffer? Waarom wel/niet. Maak je hier wel eens gebruik van?
    - **Bij geld te kort**: Hoe ga je hiermee om? Op welke uitgaven bezuinig je eerst?
- Indien **vakantiegeld**: waar wordt dat voor gebruikt?
- Uit de interviews werd **sparen met de energierekening** genoemd. Herkennen jullie dit?
- Heb je het gevoel dat je **grip** hebt op je **geldzaken**?
    - Grip: wat is het eerste wat in je opkomt? Associaties bij grip
    - Als verdere uitleg nodig bij grip: heb je het gevoel dat je jouw geldzaken in de hand hebt?
    - Waarom wel/niet?
    - Op welke manier houd je grip op je geldzaken?

UITGAVEN – begroting bespreken uit casus

- Kun je benoemen wat je 3 grootste uitgavenposten zijn?
- Wat betekent deze grote uitgavenpost voor je andere uitgaven? Kan het zijn dat je op andere posten dan moet bezuinigen of hierop geen uitgaven kunt doen?
- Deze uitgaven bespreken en vragen hoe zij grip houden op deze uitgaven
- Zijn er uitgaven die niet in ons lijstje staan of kloppen de bedragen niet?

FINANCIELE ZORGEN

- Als we het hebben over financiële zorgen. Waar denken jullie dan aan? Wat is het eerste wat in jullie opkomt?
- Hebben jullie financiële zorgen? Of stress?
- Wanneer ervaar je financiële stress en wat doe je dan? Doorlopend of op bepaalde momenten, welke momenten zijn dat dan?
- Wat doe je om deze stress te verlichten? Welke activiteiten verlichten stress (mentaal, fysiek en sociaal welzijn)?

TOEKOMST

- Hoe denk je dat jouw toekomst eruitziet op financieel gebied?

REGELINGEN VANUIT OVERHEID/GEMEENTE

- Welke toeslagen kennen jullie vanuit de overheid?
- Maak je gebruik van een of meer van deze toeslagen?
- Zo nee, waarom maak je hier geen gebruik van?

- De gemeente Dordrecht biedt verschillende inkomensondersteunende regelingen aan, ik loop ze met je door:

- De Dordtpas (gratis voor minima tot 140% bijstandsnorm)
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?
- Collectieve ziektekostenverzekering, het VGZ Gemeentepakket
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om d regeling aan te vragen?
- Individuele bijzondere bijstand (voor bijzondere noodzakelijke kosten)
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?
- Kwijtschelding lokale belastingen
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?
- Het persoonlijk minimabudget Let op: alleen voor inwoners tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd die 1 jaar of langer een laag inkomen hebben en geen zicht hebben op inkomensverbetering!
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?

- OV-regeling. Gratis OV op bepaalde tijden en bepaalde trajecten in de regio
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?
- Witgoedregeling: bijzondere bijstand "om niet" voor een kookplaat, koelkast en wasmachine (vervalt per 1 januari 2027)
  - Ken je deze voorziening?
  - Hoe ben je achter het bestaan van deze regeling gekomen. Zou dit beter kunnen?
  - Denk je dat je voor deze voorziening in aanmerking komt, waarom wel/niet?
  - Maak je gebruik van deze voorziening?
  - Zo nee: Waarom maak je geen gebruik van deze voorziening?
  - Vond je het makkelijk om de regeling aan te vragen?

- Welke regelingen /instanties zijn er nog meer binnen Dordrecht?
- Kennen ze debsters, kledingloop, quiet? Vanuit de kerk?

ROL GEMEENTEN

- Wat zou de gemeente beter kunnen doen?
- Welke adviezen zou jij de gemeente geven?

Afsluiting

- We zijn aan het einde gekomen van deze bijeenkomst. Is er nog iets dat je kwijt wilt?

Ik wil je nogmaals bedanken voor jouw deelname en je nog een fijne dag toewensen.

Casus Cynthia

Cynthia (57 jaar) woont zelfstandig in een sociaal huur appartement met 2 kamers. Ze heeft een partner maar die woont niet bij haar in.
Ze heeft net een bijstandsuitkering aangevraagd, omdat haar WW-uitkering is afgelopen. Ze werkte voorheen als uitzendkracht, maar haar contract werd niet verlengd. Ze is druk op zoek naar een baan en volgt ook online cursussen om yogadocente te worden.

Hoewel ze in aanmerking komt voor huur- en zorgtoeslag houdt ze niet veel over. Ze koopt bewust boodschappen en vrijwel alleen tweedehands kleding, bijvoorbeeld bij de Kringloopwinkel. Toch houdt ze niets over en heeft ze ook geen buffer. De koelkast, waarvan laatst het vriesvak kapot is gegaan, is niet meer te repareren en moet worden vervangen. Daar maakt ze zich zorgen over. Omdat ze veel thuiszit voor haar studie en de woning vrij slecht geïsoleerd is heeft ze een hoge energierekening. Om ervoor te zorgen dat de rekening niet te veel oploopt zet ze af en toe de verwarming uit. Ook zou ze graag vaker naar haar nieuwe partner gaan maar dat kost een tientje om heen en weer te gaan. Gelukkig neemt hij haar af en toe mee op een leuk uitje, zoals de bioscoop, anders zou dat niet kunnen. Nu de koelkast kapot is vindt ze het lastig om hem om geld of een lening te vragen.

Hieronder staat de begroting van Cynthia. Ze maakt gebruik van alle inkomensondersteuning die ze kan krijgen:

Vanuit het Rijk:
- huurtoeslag
- zorgtoeslag

Vanuit de gemeente Dordrecht:
- kwijtschelding lokale lasten
- collectieve zorgverzekering (€ 196 per maand, € 211 zonder eigen risico)
- OV-regeling: na 9 uur en in het weekend gratis OV binnen de regio
- Dordtpas: kortingen op uitjes, acties en voordelen

Sociale participatie = lidmaatschap sportvereniging, uitgaan, vakantie, op bezoek gaan, bezoek ontvangen en vervoer

Bijlage 5 | Adviezen aan de gemeente

Aan het eind van de interviews en de focusgroepbijeenkomsten is gevraagd of de deelnemers nog adviezen hebben voor de gemeente. Hieronder is een lijst opgenomen met alle adviezen die wij hebben meegekregen. Het zijn onbewerkte antwoorden op de vraag: "Welk advies zou jij geven aan de gemeente Dordrecht als het gaat om ondersteuning van mensen met een lager inkomen? Hoe kan de gemeente deze mensen beter helpen?

Vaker contact opnemen. Als de medewerker mij belde, dan had hij iets voor mij. Maar ik vond het wel moeilijk om over die drempel heen te gaan. Ze zijn toch te afwachtend, terwijl mensen een schaamtegevoel hebben. Ik wilde niet bellen.

Het eigen risico van de zorgverzekering. Daar moet de overheid in investeren. Dan ben je al veel geld kwijt, en moet je ook nog betalen. Er zijn mensen die zorg gaan ontwijken.

Als je grofvuil moet laten ophalen (ik heb geen auto), dan moet je €20 betalen. Waarom moeten minima dat betalen? Die kan je gemakkelijk schrappen.

Voor gezinnen doen ze heel veel. Ik heb alleen het gevoel dat alleenstaanden, de mensen zonder kinderen, in het vergeethoekje komen. Zelf heb ik zoiets van als ik bij de voedselbank komt en er staat naast mij een gezin, en er is een product, geef het aan het gezin. Voor mij gaan gezinnen wel voor, maar dat betekent niet dat dan opeens de rest vergeten moet worden.

Ik vind dat de normbedragen voor kwijtschelding aangepast moeten worden. Maak die evenredig naar rato. Bureaucratisch gezien zijn er ook zoveel regelingen en instanties, gelukkig zitten ze nu al in 1 gebouw. Maar het zou fijn zijn als je ergens bekend bent, dan ook ergens anders die info te vinden is. Met kleurtjes. Ze weten alles van je, maar je moet het 26x weer uitleggen.

Gebrek aan instapzorg. Als je diep in de schulden zit zijn er regelingen en is er hulp, maar als je een beetje te veel per week uitgeeft dan is er geen hulp. Al die dingen die je kunt doen voordat het erger wordt worden afgeschaald. Heel veel goedkope simpele stappen die gezet kunnen worden, worden mensen weggejaagd. De kleine dingen die je kunt doen om de grote dingen te voorkomen. Vroeg ingrijpen. Al die drempels zijn nu te hoog en ingewikkeld waardoor mensen hulp mislopen en daardoor wordt het ingrijpen uiteindelijk veel duurder.

Wat ik nog als tip zou meegeven, is dat er misschien meer rekening gehouden kan worden met kosten die nu niet meegenomen worden, zoals huisdieren of extra kosten rondom feestdagen. Dat soort dingen zijn er gewoon en die maken echt verschil.

Wat mij opvalt is dat mensen die echt heel weinig te besteden hebben zoveel kwijtschelding krijgen, dat ze uiteindelijk meer geld hebben om rond van te komen dan ik. Ik heb een vriend die zit ook in de WIA, met een te hoog inkomen waardoor die nergens in aanmerking voor komt. Je zit echt op de armoedegrens dan. Hij mag geen sociale huurwoning, maar een particuliere huurwoning is voor hem echt niet te doen, of in een auto rijden.

Misschien minima een boodschappen tegoedbon maandelijks geven. Al is het maar €50.

Mensen met een beperking meer aanbiedingen kunnen doen als sporten. Kunnen niet deelnemen omdat ze niet kunnen betalen.

Ik zou het niet weten. Ik heb het goed, ik kan iedereen betalen, ik kan eten en drinken.

Veel dat Dordrecht biedt is mooi. Maar het niet kunnen afsluiten van tandartszorg, wat betekent dat je gebit zichtbaar verslechtert, dat maakt het zichtbaar dat je onderaan de maatschappij hangt. Ik zou een zelfzorgpotje willen. Preventieve gezondheid. Kunstgebit wordt wel uit een potje gehaald, bril ook, maar preventief is belangrijker. Ik moet nu ook weer 2 jaar wachten op een nieuwe bril.

De chip in m'n paspoort doet het alleen niet, maar ik heb er wel voor betaald. Ik krijg dan geen nieuwe, dat vind ik raar.

Subsidies voor isolatie zijn erg fijn. Ik heb niks te klagen over wat de gemeente doet. Misschien meer het bekendmaken van wat de gemeente biedt en wat er mogelijk is. Regionale krantjes vullen misschien met advertenties voor hulp. De online nieuwsbrief lees ik niet, de fysieke wel. Ik ben er eigenlijk heel tevreden over.

Ik vond het oneerlijk dat ik mijn huis op moest eten en dat ik daardoor iedere keer net naast de regelingen viel. Maak de bus gratis voor 60+. Niet per se voor mij.

Wat we al besproken hebben, dat ik het erg demotiverend en onlogisch vond dat ik meer gekort werd op mijn uitkering voor bepaalde tijdelijke klussen dan dat ik ervoor betaald kreeg. Het loont enkel om in loondienst te werken als je een uitkering krijgt, al het andere geeft veelal gedoe en risico's voor de uitkeringsontvanger.

Naar om eigen kind uit te schrijven om dan wel recht te hebben. Naar dat hij altijd in armoede heeft geleefd en nu daar niet van kan genieten. Al mijn luxe eraf gehaald om hem maar niets te laten betalen. En naar dat wij er de hele tijd buiten vallen.

Ik vind dat gemeente brillen moet geven. Ik denk dat een blinde geleide hond duurder is.

Misschien wat doen over de energiekosten. Wij hebben probleem met contract met leverancier. Gas echt duur! Paar jaar geleden energietoeslag. Met die extra kosten konden wij het betalen.

Meer mensen moeten informatie over hulp krijgen. Ik had het gevoel: houden jullie het voor mij verborgen? Ook het huizentekort is een probleem.

Advies aan gemeente? Schuldhulpmaatje. Mensen kunnen het niet zelf te bedenke, dan wel handig om een maatje te hebben die je helpt. Ik moest dat ineens oplossen. Meteen aanvragen. Want ik was midden in een scheiding met twee kinderen en partner met een depressie. En ja, ik moest dat ineens oplossen. Tada, zeg maar je blijft in een dure woning met dezelfde lasten. Hoe ga ik dit oplossen? Maar ik kreeg ineens een IVA uitkering, want dat startte dus ook in september en daarvoor had ik nog een WIA, dus ik zakte 600 netto geloof ik, toen dacht ik ja, dit ga ik niet redden. Maar omdat ik redelijk het zelf wel uit kan zoeken allemaal, zeg maar, denk dan red je het wel, maar als je dat niet kunt en je wordt daar ingegooid succes, dan kan ik me voorstellen dat je echt In de schulden komt. Dus gelijk hulp vragen.

Tegenover ons zijn een heleboel onbewoonde sociale huurwoningen, die zijn alleen huursubsidie aan het trekken. Het is tragisch dat dat zo gebeurt. Misschien zouden ze het een en ander moeten controleren.

Adviezen vanuit de focusgroepen:

Regelingen wat ruimer, meer winkels voor Dordtpas, in meer steden.

Bij de voedselbank krijg je een kaart voor boodschappen. Zoiets zou de gemeente moeten hebben.

Bij voedselbank wordt je eruit gegooid als je twee keer niet komt zonder aangeven. Is gecentraliseerd, moet je met de bus en een groot pakket.

Dingen zijn ingewikkeld, teveel potjes, niet 1 centraal loket. Als je bijv. digibeet bent, werkt het niet, bedragen zijn te laag, bewijslast, je zit vast als je een verkeerde hulpverlener treft.

Bureaucratie, schuldenindustrie is drama en wordt aan je verdient, gemeente doet daar aan mee. Zorgkosten buiten verzekering. Stop met bezuinigen, bijv. op bieb. In goede wijk wordt opgeknapt, is slechtere wijk bezuinigen.

Basisstappen op weg naar hulp worden afgebroken, je wordt pas geholpen als het heel erg is, dan is het duurder.

Je moet echt met de billen bloot en dat moet elke keer. Geef bijv. een code en dan weten ze waar je voor in aanmerking komt. Er is een wettelijke zorgplicht voor je huisdieren, maar dan moet je weer met de billen bloot. Een vreemd iemand gaat dan over jouw huisdier beslissen, dan zou niet moeten kunnen.
Dierenartsen voor minima.

Huurverhoging is in juli, kwijtschelding is in februari. Je komt dan niet in aanmerking, maar misschien in juli wel. Moet € 2.100 terugbetalen, gemeente zou mee moeten kunnen kijken.

Gemeente moet mensen die zij kennen en actief benaderen. Veel regelingen zijn niet bekend. Je denkt vaak, je komt toch niet in aanmerking.

Regelingen moeten duidelijk te vinden zijn, want ik wist het allemaal niet.

Website is niet gebruiksvriendelijk.

Minima [bedoeld wordt: alleenstaanden] *krijgen geen budget op Dordtpas.*

Sociale dienst is lastig te bereiken.

Bij de Dordtpas weten ze wie in aanmerking komen, gebruik die gegevens om mensen te benaderen voor andere regelingen.

Dordtpas: Bij de OV-regeling staat erin Minimaregeling, bij scannen kan gezien worden dat je minima bent. Dat wil ik liever niet, het is stigmatiserend.